

Міністерство молоді та спорту України
Державний інститут сімейної та молодіжної політики
Управління молоді та спорту Сумської обласної державної адміністрації
Громадська організація «Простір рівних можливостей»

НАМЕТОВІ ТАБОРИ УКРАЇНИ 2

*Методичні матеріали виготовлені в
рамках Всеукраїнського семінару
«Організація молодіжних заходів у формі
наметових таборів»*

**УДК 338.48-6:796.54](477)(072)
Н24**

Авторський колектив:

В. Волков, В. Жуляєв, О. Мальченко, І. Пеша

Наметові табори України – 2. Методичні матеріали виготовлені у рамках Всеукраїнського семінару «Організація молодіжних заходів у формі наметових таборів» / Авт. колект. В. Волков, В. Жуляєв, О. Мальченко, І. Пеша. – Суми, 2018. – 60 с.

Методичні матеріали висвітлюють питання організації, облаштування та забезпечення функціонування наметових таборів як ефективної форми молодіжної роботи. Матеріали розраховані на фахівців, що працюють з молоддю на всіх рівнях (від місцевого до всеукраїнського), профільних спеціалістів, що відповідають за організацію наметових таборів, молодіжних працівників і активістів громадських організацій, які використовують наметові табори, як форму молодіжної роботи.

Видано в рамках проведення Всеукраїнського семінару «Організація молодіжних заходів у формі наметових таборів», червень, 2018.

ISBN
2018

© Державний інститут сімейної та молодіжної політики, 2018
© Управління молоді та спорту Сумської облдержадміністрації,

ЗМІСТ

Вступ	4
1. «Спочатку було слово..» або домовимось про визначення	5
2. Таборування як ефективна форма молодіжної роботи або «що, де, коли, як»	8
2.1. Планування заходу.....	9
2.2. Форми організації молодіжних заходів.....	11
2.3. Термін проведення	12
2.4. Учасники заходів	12
2.5. Умови участі у заході/наметовому таборі.....	14
2.6. Організатори заходів	15
2.7. Навчання/підготовка спеціалістів	17
3. Організація стаціонарного наметового табору: норми і практика	18
3.1. Загальні вимоги до розташування наметового містечка	19
3.2. Організація житлової зони	21
3.3. Організація адміністративно-господарської зони.....	24
3.4. Організація санітарно-побутової зони	26
3.5. Організація зони відпочинку, занять та спорту	32
3.6. Організація зони приготування та приймання їжі	34
4. Функціонування наметового табору	37
4.1. Забезпечення охорони табору	39
4.2. Забезпечення медичної допомоги	42
4.3. Документальне оформлення діяльності табору та інформаційна робота	45
Заключне слово	48
Додатки.....	49

Вступ

Цей посібник є продовженням практично-методичної серії, яка була започаткована в 2017 році після Всеукраїнського семінару, спрямованого на формування бережливого ставлення до навколишнього середовища, що пройшов в Сумах в серпні 2017 року. Захід виявив неабияку зацікавленість серед молодіжних працівників і керівників підрозділів, що опікуються оздоровленням і молодіжною політикою, до теми наметового таборування – учасники наголошували на необхідності проведення більшої кількості таких практичних зустрічей. Також, неодноразово лунало від учасників прохання розширити коло питань, адже наметове таборування, як форма молодіжної роботи, існує не перше десятиріччя, але саме зараз актуальним стає рівень якості такої роботи. Тому, саме практичним аспектам був присвячений другий Всеукраїнський семінар «Організація молодіжних заходів у формі наметових таборів», що відбувся в Сумах вже в червні 2018 року.

Минулого року учасники більше спілкувались про наметове таборування, як форму молодіжної роботи і альтернативну форму організації оздоровлення дітей: багато часу було присвячено нормативним документам, спілкуванню з представниками дозвільних структур і поширенню досвіду організаційного оформлення наметового табору, як закладу оздоровлення та відпочинку. Цього року більший акцент було зроблено на питаннях облаштування наметового поля та організації технологічних процесів (харчування, медичні послуги, дозвілля), а також обговоренню нагальних питань щодо внесення змін в існуючу нормативну базу для забезпечення якості проведення заходів.

Кому буде корисним цей Посібник? Ці рекомендації розраховані на фахівців, що працюють з молоддю на всіх рівнях (від селищного до всеукраїнського), профільних спеціалістів, що відповідають за організацію наметових таборів, молодіжних працівників і активістів громадських організацій, які використовують наметові табори, як форму роботи. Тож, ці рекомендації для всіх, хто вже таборує або хоче розпочати.

Цей посібник не є законодавчою нормою, він не встановлює жодних правових норм, а є лише інформаційним виданням. Використовувати чи ні досвід і знання, акумульовані тут – вибір читача. Тим більше, що розмаїття можливостей, які дає наметовий табір, як форма – величезні і реальні обриси вашого табору будуть індивідуальними і неповторними в залежності від специфіки регіону, місцевості та програмного наповнення заходу.

Які завдання цього Посібника? Автори поставили собі за мету висвітлити наступне:

- ✓ описати концепцію наметового поля;
- ✓ описати формальні вимоги до проведення дитячих наметових таборів, встановлені законодавством;
- ✓ описати та надати практичні зразки технологічних процесів в організації наметового табору;
- ✓ описати виклики, які чекають організаторів наметових таборів та запропонувати методи забезпечення безпеки життєдіяльності для організаторів та учасників заходів.

Цей посібник має на меті узагальнити досвід учасників семінару та надати тим, хто лише починає свій шлях як організатор наметових таборів, конкретну практичну допомогу щодо облаштування наметового поля та організації процесів в наметовому таборі.

1. «Спочатку було слово..» або домовимось про визначення

До того, як почати розмову про організацію і діяльність наметових таборів, є необхідність навести визначення термінів, що будуть вживатись в цьому посібнику. Тема наметового таборування є доволі актуальною та популярною в останні роки, тому так важливо визначитись, що саме мається на увазі, коли ми говоримо, наприклад «наметове містечко» або «похід». Для цілей цього посібника автори використовують визначення, наведені в нормативних документах. Відразу обмовимося – ці визначення не є ідеальними і з деякими автори активно не згодні (як мінімум тому, що ці визначення не відображають реалій сьогодення). У випадках, коли термін не описаний в законодавчій базі, автори залишають за собою право взяти визначення з джерел, які вважають прийнятними і достатньо компетентними. Тож...

Відпочинкові послуги - заходи, спрямовані на організацію дозвілля дітей з дотриманням періоду активного та пасивного відпочинку, організацію раціонального харчування та забезпечення відповідними до вимог умовами проживання¹

Вишкіл - Ретельне навчання чого-небудь, прищеплення певних навиків, привчання до дисципліни і т. ін.²

Дитячий заклад оздоровлення та відпочинку - постійно або тимчасово діючий, спеціально організований або пристосований заклад, призначений для оздоровлення, відпочинку, розвитку дітей, що має визначене місце розташування, матеріально-технічну базу, кадрове забезпечення та технології для надання послуг з оздоровлення та відпочинку дітей відповідно до державних соціальних стандартів надання послуг з оздоровлення та відпочинку¹

Захід - сукупність дій, спрямованих на забезпечення реалізації положень державної політики у молодіжній сфері, визначених чинним законодавством, рішеннями органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади, у результаті проведення яких передбачено досягнення конкретного результату протягом визначеного періоду часу³

Молодіжний наметовий табір – тимчасово діюча організація відпочинку молоді з денним або цілодобовим перебуванням, облаштована на спеціально відведеній відкритій природній території (поле, гора, ліс), що відповідає правилам пожежної безпеки, санітарно-гігієнічним вимогам та нормам, у якій здійснюється комплекс заходів, спрямованих на патріотичне морально-етичне, духовне виховання, формування здорового способу життя, культурний та інтелектуальний розвиток, соціальне становлення молоді⁴.

Наметове містечко - тимчасово діючий заклад з денним або цілодобовим перебуванням, облаштований на спеціально відведеній території, що відповідає санітарно-гігієнічним вимогам та нормам, у якому

¹ Закон України «Про відпочинок та оздоровлення дітей» 04.09.2008р. № 375-VI <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-17>

² Академічний тлумачний словник <http://sum.in.ua/>

³ Наказ Мінмолодьспорту України «Порядок реалізації програм, проектів та проведення заходів державної політики у молодіжній сфері» № 808 від 03.03.2016р. <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/23092>

⁴ Проект Положення про молодіжний табір <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/15038>

здійснюється комплекс заходів, спрямованих на формування у дітей навичок безпечної життєдіяльності, самообслуговування, колективізму¹.

Наметові містечка можуть функціонувати як тимчасові туристичні (пересування по маршрутах у групах по 10-15 дітей із зупинками на 1-2 дні), так і стаціонарні (основні), розміщені на стаціонарній (основній) базі: туристичній, спортивній, оборонно-спортивній, відпочинку та інших, з можливістю організації туристичних походів групами по 10-15 дітей з використанням наметів для розміщення і обслуговування дітей⁵

Похід (туристський спортивний похід учнівської та студентської молоді)- подорож, що здійснюється організованою групою учнівської та/або студентської молоді ... за заздалегідь розробленим маршрутом з подоланням природних та штучних перешкод різних категорій трудності у визначені строки⁶

Теренова гра — особливий вид пластового заняття. Це є рольова або сценарійна гра, яка відбувається на відкритому терені (тобто на відкритому просторі) за чіткими правилами⁷. Інша версія походження терміну відсилає нас до первинного значення слова «терен» - колючий кущ сімейства розових, який має доволі болючі шипи і росте в лісі щільними масивами. В цьому значенні «теренова гра» - змагання або гра в умовах, несприятливих \ ускладнених для учасників.

В останні роки все частіше в дискусіях про молодіжну інфраструктуру лунає таке словосполучення як **наметове поле**. Дорожня карта реформування молодіжної сфери⁸ прямо говорить, що до 2020 року заплановано створення 50 наметових полів для літнього таборування молоді. Поки що чітко сформульованого визначення поняття не існує, тому є просте пояснення: позаяк це нове поняття для молодіжної роботи, є сенс спочатку «відпрацювати» в пілотному режимі рівні варіанти функціонування таких полів, вивчити досвід і вже на ґрунті цього сформулювати визначення і зафіксувати його в нормативних документах. Тим не менше, наметові поля не є нашою українською новиною. Всесвітня туристична організація (UNWTO) таким чином визначає склад туристичних об'єктів колективного розміщення:

- готелі та інші готельні об'єкти (готелі, мотелі, гуртожитки)
- спеціалізовані об'єкти (санаторії, профілакторії, відпочинкові бази, спальні місця у засобах громадського транспорту)
- інші об'єкти колективного розміщення (кемпінги, **наметові поля**, туристичні притулки, гостьові будинки, хостели)

В аналітично – методичному посібнику Ради Європи «Sustainable Tourism for Development»⁹ ми теж знаходимо **наметове поле**, як одну з моделей сталого розвитку територій через «зелений туризм». Тож, якщо взяти до уваги все вищезгадане, можна визначити наметове поле як певний інфраструктурний об'єкт зеленого туризму; територію в природному

⁵Наказ Міністерства охорони здоров'я України 07.02.2012 № 89 «Державні санітарні норми та правила влаштування, утримання та організації режиму діяльності дитячих наметових містечок (додаток 1)

⁶Наказ МОН «Про затвердження нормативно-правових актів, які регламентують порядок організації туристсько-краєзнавчої роботи» № 1124 від 02.10.2014р

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1340-14>

⁷<http://vydavnytstvo.plastscouting.org/vor/arkhiv/144/7.html>

⁸Дорожня карта реформування молодіжної сфери <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/21390>

⁹<http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/docpdf/devcoengfinal.pdf>

середовищі (ліс, гори, морське узбережжя), що обладнана для колективного розміщення туристів\відпочивальників у відповідності до вимог законодавства і надає певні туристичні послуги.

В кореляції з молодіжною роботою наметове поле може служити саме тим інфраструктурним об'єктом, що надає організаторам молодіжних заходів в формі наметового табору комплекс послуг: починаючи від оренди території наметового поля для туристичної стоянки з власним спорядженням, і закінчуючи комплексною організацією заходів в наметовому форматі («під ключ» за запитом замовника). Власне, саме таким чином функціонують наметові поля багатьох молодіжних центрів Європи – ви можете орендувати місце і мінімальний пакет послуг включає можливість користуватись туалетом, душовими і електрикою; а можете замовити «максимальний пакет», і тоді окрім наметів, спальників, посуду і доступу до санітарних зручностей ви отримаєте харчування, оренду спортивного спорядження, канцелярські товари, гіда, медичну допомогу, перекладача, трансфер і купу інших додаткових послуг.

Чому ми приділяємо стільки уваги цьому саме в нашому посібнику? Тому, що переважна більшість наметових таборів, що базуються на постійному місці (а таких в Україні згідно дослідження Державного інституту сімейної і молодіжної політики 2016 року -30), вже фактично є прообразами наметового поля. Залишилось лише підвести сучасну нормативну базу і надати «зелене світло» громадам і організаціям отримувати від таборування не тільки задоволення 😊

2. Таборування як ефективна форма молодіжної роботи або «що, де, коли, як»

Таборування з проживанням учасників у наметах можна без всякої помилки порівняти з екотуризмом – це лімітована ресурсним потенціалом чи потребами збереження природного довкілля, рекреаційна діяльність.

Рекреаційна діяльність – управлінські та економічні заходи, що спрямовані на використання вільного часу для оздоровчої, лікувальної та культурної діяльності.

Вперше термін «екотуризм» був запропонований у 80-х роках минулого століття мексиканцем Гектором Цебаллосом і трактувався ним, як «мандрівка до відносно спокійних або незабруднених природних областей з певною метою вивчення, споглядання та задоволення пейзажем, його дикими рослинами і тваринами, так як будь-якими існуючими культурними проявами» (Батлер, 1991)

У міжнародній практиці така форма діяльності, як таборування молоді в наметах і екотуризм здійснюються з дотриманням наступних положень:

- ✓ невиснажливе й безперервне використання природних рекреаційних ресурсів;
- ✓ забезпечення цілей таборування на природі і збереження природного, соціально-культурного і навчального різноманіття;
- ✓ інтеграція таборування молоді і екотуризму в економічний розвиток регіонів;
- ✓ екологічна освіта (просвіта) дітей та молоді і місцевого населення.

Таборування молоді у наметах, як одна з форм екотуризму, має ґрунтуватись на таких концептуальних положеннях:

1) Мінімізація негативного впливу учасників таборування на природне середовище та його компоненти. З цього положення невідворотно випливає загальновідомий постулат про те, що рекреаційна цінність природних ландшафтів прямо пропорціональна їх збереженню, максимальному наближенню до первинного, незайманого стану.

2) Гармонійне співіснування людини, природного середовища та рекреаційної інфраструктури. Відтак проведення таборувань молоді у наметах, як стиль, спосіб життя певної категорії молоді, що представляє риси характеру людських натур, схильних до отримання естетичного задоволення від перебування у природному ландшафті. Учасники таких таборувань віддають перевагу незайманій чи мало зміненій природі.

3) Освітньо-пізнавальне освоєння природного різноманіття і гуманістичного ресурсного потенціалу рекреаційних територій.

4) Соціальна сумісність (злагода) з місцевою мораллю, звичками і традиціями місцевого населення, територіальними громадами та органами їх самоврядування.

5) Спрямованість на економічні і соціальні вигоди і переваги у регіональному розвитку природних територій

6) Гарантування збереження природних та історико-культурних та національно-патріотичних ресурсів рекреаційних ландшафтів (тобто забезпечення сталого розвитку).

Молодіжні заходи з проживанням учасників у наметах – одна із ефективних форм організації роботи з молоддю, що передбачає

комплексний підхід у формуванні у учасників певних життєво необхідних знань і навичок.

З досвіду роботи Літнього наметового скаутського табору «Витоки», що існує з 1997 року як спільний проект Київського міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та Київського міського осередку Національної Організації Скаутів України, проживання підлітків у наметовому таборі сприяє розвитку важливих життєвих соціальних компетенцій підлітків, таких як здатність до співпраці; вміння розв'язувати проблеми в різних життєвих ситуаціях; навички взаєморозуміння; активна соціальна позиція; соціальні та громадянські вміння і цінності; комунікативні навички; мобільність (у різних соціальних умовах); вміння визначати особисті ролі в суспільстві¹⁰. Скаутська система виховання ґрунтується на природному розвитку молодих людей та створює сприятливе середовище, що відповідає потребам підлітків в дії (ризикувати, долати труднощі); бажанню досліджувати, експериментувати і відкривати; винахідливості; потребі відчувати себе визнаним, шанованим і оціненим як особистість; потребі вибудовувати тісні взаємовідносини; прагненню зрозуміти сенс навколишнього світу.

Наметовий табір формує умови, що стимулюють молодих людей самостійно навчатися задовольняти свої потреби:

фізіологічні: створення необхідних умов для виживання, навички самоослугування;

потреби в безпеці: організація режимних моментів табору, які б включали потреби в захисті від фізичних і психологічних небезпек з боку навколишнього середовища; отримання знань щодо поведінки в умовах дикої природи;

соціальні потреби: почуття приналежності до конкретної групи, (загону, патруля, підтримка з боку колег по команді), потреби в повазі (особистісні досягнення під час участі в таборних змаганнях, іграх, конкурсах, повага та авторитет членів команди);

потреби в самовираженні: реалізація своїх потенційних можливостей під час участі в програмних заходах наметового табору і зростання як особистості; самоідентифікація та розкриття внутрішнього прихованого потенціалу.

2.1. Планування заходу

Молодіжний захід з таборування вимагає ретельного попереднього планування, оскільки рівень організації заходу потребує приведення у відповідність усіх норм та правил, що висуваються до організатора та місця розбиття наметів. Організатори заходу несуть персональну відповідальність за підготовку та проведення заходу з проживанням учасників у наметах.

На етапі планування мають бути визначені такі основні питання:

- визначення мети проведення заходу – навіщо він проводиться і який результат має бути досягнутий;
- змістовне спрямування – на розв'язання яких молодіжних проблем буде спрямований захід: організація змістовного дозвілля,

¹⁰Санига С.В., Лях Т.Л. Досвід соціалізації підлітків в літньому скаутському наметовому таборі „Витоки”. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/1199/1/T_LYAKH_DSPVLSNTV_KSP%26KO_IPSP.pdf

- національно-патріотичне виховання, розвиток лідерських якостей тощо, навчання чи реабілітація;
- вибір об'єкту – категорію дітей та молоді, які будуть учасниками заходу, кількість учасників заходу;
 - форма проведення – наметовий табір, фестиваль під відкритим небом, вишкіл, похід тощо;
 - термін проведення – має важливе значення, враховуючи організацію життя учасників на природі;
 - територія, на якій планується проводити захід;
 - кадрове забезпечення – спеціалісти установи/організації, які мають досвід проведення подібних заходів, або ж наявність організацій-партнерів з відповідним досвідом;
 - забезпечення спорядженням – чи є у організаторів спорядження, необхідне для організації заходу з проживанням учасників у наметах, або ж можливість оренди або придбання необхідного спорядження;
 - матеріальне (фінансове) забезпечення – обсяг коштів, необхідних для проведення заходу.

Мета проведення молодіжного заходу формується відповідно із потреб та напрямів роботи з дітьми та молоддю, що є актуальними для певної молодіжної категорії.

Мета – розкриває цілі заходу, які будуть досягнуті в процесі роботи наметового табору. В свою чергу, завдання повинні конкретизувати мету, відобразити її практичну орієнтованість. Наприклад, метою наметового таборування може бути організація змістовного дозвілля молоді. Звідси, серед завдань заходу можуть бути: виховання підростаючого покоління, реалізація оздоровлення молоді, задоволення її інтересів, духовних запитів тощо¹¹. Метою гри „Джура” є виховання юних патріотів України на засадах національної гідності, високої самосвідомості та активної громадянської позиції, здорового способу життя духовно багатой та фізично розвиненої особистості¹². Тому серед завдань є (в тому числі): набуття учнями знань, умінь і навичок, необхідних захиснику Вітчизни; оволодіння учнями основами народної культурної спадщини (пісні, думи, розпис та опорядження житла і сакральних споруд, звичаї, традиції, ритуали і свята); оволодіння навичками приготування страв народної кухні.

Основними напрямками організації молодіжних заходів з проживанням учасників у наметах є :

- ✓ змістовне та ефективне оздоровлення й відпочинок дітей та молоді;
- ✓ соціальна активність
- ✓ розвиток особистісних навичок (лідерство, самовдосконалення, спортивний туризм, прийняття рішень, профорієнтація та ін.);
- ✓ пропаганда здорового способу життя;
- ✓ виховання молоді на засадах патріотизму та гідності;
- ✓ навчання за новітніми інтерактивними методиками (шкільне самоврядування, патріотичне виховання, робота в команді та ін.);

¹¹Вітрук Т. М., Гаврилюк Н. В. Наметовий табір – альтернатива пришкільному оздоровчому табору: методичні рекомендації / Т. М. Вітрук, Н. В. Гаврилюк // Ізяславська РДА Хмельницької області. – Ізяслав, 2010. – С. 14.

¹²Положення про Всеукраїнську дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру „Сокіл” („Джура”), Наказ МОН № 687в ід 13.06.2012р. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1094-12>

✓ заняття спортом тощо¹³.

Відповідно до мети формуються завдання заходу, що визначають якими засобами планується досягнення визначеної мети.

2.2 Форми організації молодіжних заходів

У молодіжній роботі досягти однієї мети можна різними методами, із застосуванням різних форм молодіжної роботи. На вибір того, яким саме чином проводити захід з таборування впливають індивідуальні можливості, інтереси і здібності молоді, вік учасників, психофізичні особливості, стан здоров'я, досвід участі у подібних заходах, ресурси організації, що проводить захід, тощо.

Форми роботи в наметових таборах мають співпадати із тематикою заходу та спрямовані на досягнення поставлених цілей. Наприклад, в Канаді практикуються кінні табори, де вчать не лише навикам їзди, але й правильному поводженню із тваринами загалом¹⁴.

За результатами опитування структурних підрозділів, які реалізують політику у молодіжній сфері, та громадських організацій і закладів щодо організації та проведення заходів для дітей та молоді з проживанням учасників у наметах, проведених Державним інститутом сімейної та молодіжної політики спільно з Міністерством молоді та спорту України у 2016 році, найбільш поширеною формою проведення таких заходів є **наметові табори**. Також проживають учасники у наметах при організації вишколів, походів, зборів-походів, ігор, фестивалів, акцій, сплавів по річках та інших форм таборування¹³.

Заходи для дітей та молоді з проживанням учасників у наметах, проведені у 2016 році структурними підрозділами та громадськими організаціями/закладами

Форми проведення	Структурні підрозділи			Громадські організації/заклади		
	Кількість заходів	Тривалість заходу (днів)	Кількість учасників (осіб)	Кількість заходів	Тривалість заходу (днів)	Кількість учасників (осіб)
Наметовий табір	9	3-14	30-300	15	3-24	30-250
Вишкіл	4	5-10	10-100	6	5-15	20-100
Похід	3	1-6	20-125	10	3-15	15-50
Збір-похід	3	2-9	50-350	8	2-10	15-200
Гра	4	2-7	40-500	7	1-4	20-200
Фестиваль	2	3	260-350	3	2-3	150-250
Акція	2	3-5	15-100	6	1-6	20-200
Сплав	1	3	50	8	3-8	25-40
Інші форми	4	2-5	40-230	2	4-6	30-350

«Інші» форми таборування, що не мають широкого впровадження, це:

- туристичний зліт-змагання учнів та педагогів;
- бізнес-кемпінг для молоді;
- спартакіада допризовної молоді;
- семінар-тренінг для представників громадських організацій;
- велопохід.

¹³Наметові табори України. Методичні матеріали виготовлені в рамках Всеукраїнського семінару спрямованого на формування бережливого ставлення до навколишнього середовища. – К., 2017.

¹⁴Camping standarts manual / Alberta Camping Association. 2017. P. 38.

Залежно від мети та форм проведення на етапі планування розробляється програма заходу, що містить змістовне наповнення організаційно-виховної роботи в межах молодіжного заходу.

2.3. Термін проведення

Враховуючи те, що учасники заходів проживають у природних умовах і метою організації таборування не є проходження спеціальної підготовки учасників з виживання у екстремальних умовах, заходи, переважно, проводяться у теплу пору року: середина весни, літо, початок осені. Виключенням є проведення заходів, що передбачають заняття зимовими видами спорту, але у цьому разі має бути приділена увага відповідному спорядженню, рівня підготовки і стану здоров'я учасників.

Термін проведення заходів з умовами проживання у наметах є різним, залежно від мети та форми організації. Нормативних обмежень щодо терміну проведення молодіжних заходів не встановлено. Є обмеження стосовно проведення змін у наметових містечках із оздоровлення та відпочинку дітей. Так, відповідно до Державних санітарних норм та правил влаштування, утримання та організації режиму діяльності дитячих наметових містечок⁵ тривалість зміни в наметовому містечку визначається наявністю умов для проведення лазневих днів і прання індивідуальних речей та постільної білизни 1 раз на 7 днів, температурою зовнішнього повітря в нічний час не нижче 15°C протягом 5 днів підряд. При відсутності умов для проведення лазневих днів і прання індивідуальних речей і постільної білизни тривалість зміни не може становити більше 7 днів.

Результати опитування структурних підрозділів громадських організацій, що проводять молодіжні заходи¹³, продемонстрували, що структурні підрозділи, що реалізують молодіжну політику, проводяться переважно короткострокові та середньострокові заходи: до 5 днів (13 відповідей з 19-ти) та від 5 до 13 днів (12 відповідей). Довготермінове таборування (14 днів і більше) проводиться рідко. Громадські об'єднання також надають перевагу короткостроковим та середньостроковим заходам: до 5 днів та 5–13 днів (по 12 відповідей з 20-ти), проте також досить часто проводять заходи, що тривають 14 днів і більше (8 відповідей).

Загалом термін проведення молодіжних заходів з таборуванням коливається від 1 до 24 днів (див. таблицю).

2.4. Учасники заходів

Участь у заходах з проживанням учасників у наметах беруть переважно діти та молодь.

Відповідно з результатами дослідження¹³, учасниками таборування переважно є

- діти та молодь, які перебувають у складних життєвих обставинах;
- діти та молодь з числа внутрішньо переміщених осіб;
- молоді сім'ї з дітьми;
- інші категорії учасників.

Рис. 1 Відповідь на запитання: «Які категорії учасників залучаються до заходів, що проводяться у вашій області?»

Участь у молодіжних заходах, що проводяться структурними підрозділами молодіжної політики та громадськими об'єднаннями, також беруть такі категорії дітей та молоді:

- учнівська молодь;
- студенти;
- діти та молодь пільгових категорій;
- громадські активісти;
- члени молодіжних громадських організацій;
- діти-сироти;
- діти з багатодітних сімей;
- молодь позашкільного віку;
- молодь з обмеженими можливостями;
- діти учасників та загиблих в АТО;
- особи, що проходять процес ресоціалізації від алкогольної та наркотичної залежності¹³.

Залучення різних категорій дітей та молоді до участі у заході має узгоджуватися із специфікою та метою його проведення. Відбір учасників має відбуватися на основі таких критеріїв: категорії молоді, вік, стан здоров'я, успішність в навчанні тощо. Звідси, проведення відбору учасників для таборування має враховувати:

- цільові категорії молоді, які буде охоплено заходом (діти-сироти, молодь з числа тимчасово переміщених осіб тощо);
- вік учасника;
- стан здоров'я;
- особисту мотивацію претендента (відображає бажання брати участь в заході);
- рівень володіння окремими знаннями та навиками (технікою надання першої медичної допомоги, правилами протипожежної безпеки, орієнтуванням на місцевості, знаннями історії рідного краю тощо).

2.5. Умови участі у заході/наметовому таборі

Кількість та категорії дітей та молоді, які планується залучити до заходу визначаються у Положенні про захід, Положенням/Статутом наметового табору, іншими нормативними документами.

Певних нормативних документів, що описують порядок участі в наметовому таборі для осіб, старших 18 років, не існує. Що ж до участі в наметових таборах дітей (тобто осіб до 18 років), вимоги описані в Державними санітарними нормами та правилами влаштування, утримання та організації режиму діяльності дитячих наметових містечок⁵

Наметові містечка влаштовують для дітей і підлітків 1 та/або 2 групи здоров'я у віці від 12 років і більше з метою їх відпочинку, придбання навичок перебування в природних умовах, занять фізичною культурою, спортом, туризмом. Рекомендована кількість дітей у зміну – 60-100 осіб. Кожна зміна наметового містечка комплектується одночасно, з кількістю дітей 10-15 осіб у кожному загоні.

Зарахування дітей та підлітків до наметових містечок, що функціонують як дитячі заклади оздоровлення та відпочинку, відбувається відповідно до вимог Типового положення про дитячий заклад оздоровлення та відпочинку (постанова Кабінету Міністрів України від 28 квітня 2009 р. № 422)¹⁵. Підставою для зарахування до табору є путівка, завірена печаткою та підписом засновника (власника) або організації, що придбала путівку, медична довідка встановленого зразка, затвердженого Міністерством охорони здоров'я, а також копія страхового полісу щодо страхування від нещасного випадку.

У відповідності до правил, що застосовуються для дитячих наметових таборів, в учасників заходу обов'язково мають бути в наявності медичні довідки. Медичні довідки дітей мають зберігатися у медичного працівника табору (або коменданта) протягом всього часу його тривалості, а у випадку екскурсій, походів – у керівника групи, в якій перебуває дитина. Після закінчення табору медичні довідки залишаються у звітній документації табору. У випадку участі дитини у наступному таборі без перерви і повернення до місця проживання, медична довідка повертається дитині для подання проводу наступного табору.

Наявність медичної страховки учасників молодіжних заходів з умовами проживання у наметах нормативно не передбачена. Проте, при відборі учасників, організатори мають враховувати стан їхнього здоров'я, враховуючи специфічні умови проживання у природних умовах. Особливо що стосується заходів, що передбачають фізичні навантаження, такі як туристичні подорожі, велопробіги, сплави по річках тощо. У таких випадках, медична довідка про стан здоров'я учасників та страховий медичний поліс мають бути обов'язковими умовам участі.

Учасники заходів зобов'язані виконувати правила внутрішнього розпорядку, вимоги інших нормативних документів, що регламентують правила поведінки при проведенні заходу. Умови участі та правила життєзабезпечення та поведінки визначаються у Положенні про проведення заходу, інших документах. Недотримання правил учасником

¹⁵Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження типового положення про дитячий заклад оздоровлення та відпочинку» від 28 квітня 2009 р. № 422.

може бути умовою виключення його з заходу та відмови участі у наступних молодіжних заходах.

Міжнародний досвід

Відповідно до Правил і регулятивних положень наметового перебування у лісах державної власності США (на прикладі штату Кентуккі)¹⁶ згідно нормативно-правових положень штату, заборонено:

- вести фізичне протиборство, бійки, хуліганські дії тощо;
- образливо і шумно ображати один одного, звертатись і поводитись між собою та супроводжуючими особами;
- галасливо вести себе в лісі, лякаючи птахів та малих диких звірів.
- використовувати транспортні засоби за півтори години до сходу сонця і півтори години після його заходу.

2.6. Організатори заходів

За результатами дослідження 2017 року молодіжні та дитячі заходи з умовами проживання учасників у наметах проводять¹³:

- управління/відділи освіти;
- управління/відділи, які реалізують молодіжну політику;
- молодіжні та дитячі громадські організації;
- релігійні організації та громади;
- спортивні заклади та клуби;
- навчальні заклади;
- клуби за місцем проживання.
- центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, відділи культури районних державних адміністрацій, виконкоми сільських/селищних рад.

Організаційні питання щодо планування, організації і проведення молодіжного заходу покладається на організаторів заходу, які можуть бути як працівниками відповідної установи/організації, що виступає організатором заходу, так бути залученими фахівцями, волонтерами, безпосередніми учасниками заходу. Інформація про організаторів заходу та установи/організації-партнерів його проведення міститься у Положенні про захід.

За результатами дослідження¹³ до організації та проведення молодіжних заходів, що проводяться структурними підрозділами молодіжної сфери, долучаються працівники структурних підрозділів, представники громадських організацій, учасники заходів та залучені спеціалісти.

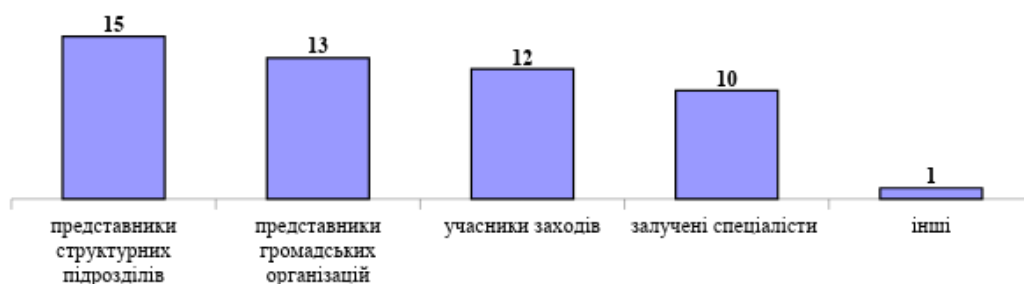

Рис.2

Спеціалісти, які залучаються структурними підрозділами до організації та проведення молодіжних та дитячих заходів з умовами проживанням у наметах (кількість відповідей структурних підрозділів, N=19)

При проведенні заходів, які організують громадські організації/заклади до вирішення організаційних питань залучаються, в

¹⁶Campground Rules and Regulations. Daniel Boone National Forest. [Електронний ресурс] – Режим доступу: Stelprdb5270138.pdf.

першу чергу, члени самої організації, а також члени інших громадських організацій та залучені спеціалісти, меншою мірою – учасники заходів.

Рис. 3. Спеціалісти, які залучаються громадськими організаціями/закладами до організації та проведення молодіжних та дитячих заходів з умовами проживання у наметах

(кількість відповідей громадських організацій/закладів, N=20)

За умови проведення заходу для великої кількості учасників, залучаються представники поліції, служби з надзвичайних ситуацій, національної поліції, СБУ, військового комісаріату, центру екстреної медицини.

Відповідно до форми проведення, кількості учасників і завдань молодіжного заходу, складається перелік фахівців і спеціалістів, які будуть залучені до його організації. Кількість та напрями діяльності спеціалістів визначаються у Положенні про захід або штатним розписом наметового табору (у випадку організації діяльності наметового табору, як юридичної особи).

Підбір кадрів наметового табору здійснює його засновник спільно з начальником табору. З працівниками наметового табору укладається строковий договір згідно чинного законодавства. За власним бажанням працівники наметового табору можуть працювати безоплатно, як волонтери на підставі волонтерської угоди або без неї¹⁷. Штатний розклад наметового табору затверджується засновником з урахуванням специфіки, обсягів і умов роботи наметового табору. На кожний загін, групу призначається не менше 2-х керівників. При прийомі на роботу кожен працівник наметового табору повинен подати медичну довідку про стан здоров'я, бути ознайомлений з умовами праці, правилами внутрішнього розпорядку, посадовими обов'язками.

Основні обов'язки по залученню фахівців лягають на структурні підрозділи молодіжної політики, громадські організації та заклади, що виступають в якості організаторів молодіжних заходів, наметових таборів. Відбір та залучення кадрів варто здійснювати на основі певних підходів¹³:

- відповідно до рекомендацій (рекомендації дружніх організацій, силових структур, асоціацій та спілок учасників та ветеранів АТО);
- спеціалісти мають належати відповідному профілю (педагогічні працівники, медичні працівники та кухарі з відповідними документами);
- наявність досвіду організаційної роботи в наметовому таборі.

Також критеріями відбору є особиста мотивація та досвід участі у подібних заходах. Відбір спеціалістів може проводитися у форматі робочих зустрічей, співбесід, конкурсів тощо.

¹⁷Закон України «Про волонтерську діяльність» № 3236-VI від 19.04.2011р.

2.7. Навчання/підготовка спеціалістів

Попередню підготовку кадрів для організації та проведення молодіжних і дитячих заходів з умовами проживання у наметах проводять організатори заходів.

Формами попередньої підготовки до організації та проведення заходів з проживанням учасників у наметах є¹³:

- навчання організаторів (виїзні засідання оргкомітету, курси для профільних спеціалістів, тренінги, семінари);
- інструктаж щодо обов'язків конкретного фахівця у таборі;
- спеціалізовані вишколи;
- наради;
- співбесіди.

Організатори заходу ознайомлюють працівників із з умовами праці, вимогами до особистісного поведіння, правилами внутрішнього розпорядку, посадовою інструкцією.

Перед початком роботи дитячого наметового табору з оздоровлення та відпочинку всі учасники мають пройти відповідний інструктаж з метою засвоєння правил безпечної поведінки на території, де проводиться захід. Обов'язки щодо ознайомлення учасників табору з правилами техніки безпеки покладаються на відповідальну посадову особу – інженера з техніки безпеки або керівника закладу¹⁸. Він розробляє документ – Інструкцію, де прописуються правила поведінки в таборі, дотримання яких закладає основи безпечної життєдіяльності. Інженер з техніки безпеки здійснює попередній огляд території табору перед початком його роботи та офіційно засвідчує відповідність облаштування нормам безпеки.

У кожного працівника наметового табору має бути план евакуації учасників Табору у випадку пожежі чи іншої надзвичайної ситуації, та інструкція щодо дій у цих випадках¹⁹.

Міжнародний досвід

У Америці кадрову допомогу молодіжним таборам здійснює організація – Американська Асоціація таборів (АСА) через свої сайти, де розміщуються об'яви про потреби в кадрах усіх таборів в Америці, з функціональними обов'язками, даними про табір, вимогами до претендентів тощо.

Співробітники табору мають бути забезпечені²⁰:

- * *пройти підготовку з питань безпеки і правопорядку та відповідними процедурами діяльності, включаючи письмовий план з описом, як табір буде захищений;*
- * *контактною інформацією (номера телефонів) всіх працівників адміністрації табору;*
- * *мапою території та прилеглою до табору територією, поверховим планом усіх споруд на території, документами щодо підведених до споруд електро- та газових мереж, каналізації, схемою клапанів та вентилів, що вимикають чи знеструмлюють мережі;*
- * *списком вразливих місць життєзабезпечення, потреб про посилення безпеки тощо.*
- * *списком контактних засобів зв'язку (телефони, тощо) з працівниками табору, включаючи окрему лінію зв'язку з місцевим відділком поліції щодо кризових ситуацій, викликів швидкої медичної допомоги, у випадках пожежі, проблем з об'єктами і комунікаціями загального користування;*
- * *інструкціями відносно методів зв'язку, таких як радіо, мобільний телефон та використання системи місцевого оповіщення;*

¹⁸Інструкція з охорони праці, техніки безпеки www.sop.com.ua/article/152-qqq-17-m1-20-01-2017-nstruktsya-z-ohoroni-prats-na-pdprimstv-zrazok-oformlennya

¹⁹Положення про молодіжний наметовий табір (Мінмолодьспорт) (проект)

²⁰Saeger W., Schulz G., Cropp E., Frenzel A. Medical care in large camp grounds- A report of experience. NY, 2012., 36 P.

3. Організація стаціонарного наметового табору: норми і практика

Законодавче врегулювання діяльності наметових таборів наявне лише стосовно **дитячих наметових містечок**²¹. Жодних нормативних документів щодо облаштування та вимог до організації заходів в формі наметового табору для молоді старше 18 років наразі не існує. Є ініціатива Міністерства молоді та спорту України щодо розробки таких нормативів у співпраці з Міністерством охорони здоров'я України та іншими зацікавленими відомствами. Тому формально, якщо ваша організація має намір провести молодіжний захід в формі наметового табору для учасників старше 18 років – ваш вибір, як саме це може бути організовано.

Голос практиків

Майже всі учасники всеукраїнського семінару «Організація молодіжних заходів у формі наметових таборів» говорили про необхідність розробки нормативів і для молодіжних наметових таборів. Власне, автори цього посібника також підтримують цю думку. Чому ж так? Тому що адекватне сучасне і зрозуміле законодавче поле в сфері наметового таборування могло би зробити наш з вами роботу легшою (прочитав – зробив), безпечнішою (я роблю як вимагає закон – я захищений) і якіснішою (я не «видумую велосипед» - я беру опробовані механізми і використовую).

Сумська область є визнаним піонером в сфері наметового таборування – перший в Україні комунальний дитячий оздоровчий заклад наметового типу «Сузір'я» був створений 8 років тому, зараз на території області діє вже 4 таких заклади (причому три інші належать громадським організаціям). Другий рік поспіль саме Сумська область приймає всеукраїнські семінари з питань наметового таборування. Ведеться велика робота по узагальненню досвіду різних наметових таборів. І маючи цей досвід, можна з упевненістю сказати, що використання норм наказу №89 є корисним і доцільним навіть у випадках, коли ми можемо ним не користуватись. Тому в цьому посібнику ми виходимо з норм саме цього нормативного документу та інших документів, що регламентують дитячі оздоровчі заклади.

Але це не єдина аргументація до використання «дитячої» нормативної бази. В [Розділі 1](#) ми говорили про ідею наметового поля, в чому привабливість і інноваційність цієї ідеї. Якщо наметове поле – це те, що ваша громада або ваша організація хоче мати, ви неодмінно прийдете до необхідності користуватись нормативною базою для дитячих оздоровчих закладів. По-перше, молодь до 18 років –це значна частина учасників ваших проектів. По-друге, надання в оренду готового наметового поля іншим організаціям є потенційним джерелом доходів, і ви не можете знати молодь якого віку буде учасниками.

Остання аргументація авторів посібника на користь застосування норм для дитячих наметових містечок щодо всіх молодіжних проектів - ваш спокій. Звісно ви можете організовувати молодіжні наметові табори «партизанським методом», власне так роблять переважна більшість громадських організацій. Але в цьому випадку повна відповідальність за життя та безпеку персоналу і учасників лежить на керівникові організації.

²¹Наказ Міністерства охорони здоров'я №89 від 07.02.2012р «Державні санітарні норми та правила влаштування, утримання та організації режиму діяльності дитячих наметових містечок»

Дотримання вимог «непрофільного» законодавчого документу надає вам можливість захистити себе, свій персонал і своїх учасників. Так, це вимагає більше роботи, але воно того варто.

В наступних розділах ми детально розглянемо вимоги щодо розташування різних зон табору, спорядження, організації процесів.

3.1 Загальні вимоги до розташування наметового містечка

Для розташування наметового містечка, повинна бути обрана суха, незаболочена, незатоплювана талими, дощовими та паводковими водами земельна ділянка. Для кращого стоку дощових вод і швидкого провітрювання території містечка доцільно вибрати ділянку з рівним рельєфом і схилом для стоку зливових вод.

Голос практиків

Для того, аби правильно оцінити ділянку для наметового містечка, доречно відвідати заплановану місцину рано навесні, відразу після сходу снігу – ви побачите реальну картину того, як сходить вода на цьому місці, де утворюються великі калюжі. Ця інформація буде вам корисною на випадок дощового літа, адже кількість опадів за 5 днів безперервних дощів (а таке може бути) приблизно дорівнює весняному паводку. Також весна є достатньо показовим часом щодо під'їзних шляхів, врахуйте це. Якщо ранньої весни ви змогли дістатись до вашого майбутнього табору лише на позашляховику – плануйте такий самий транспорт в якості чергової машини.

До наметового містечка має бути наявним вільний під'їзд автотранспорту. Для чого це необхідно? Перше – доставка води і продуктів харчування. Звісно ви можете доставляти воду і продукти силами персоналу та учасників (особливо це стосується гірських районів, де важко знайти місце з гарним автомобільним сполученням), але тоді добре розрахуйте ці сили. Друге – евакуація людей в разі надзвичайної ситуації. Це вже доволі серйозний ризик. Альтернативним варіантом вирішення питання може бути гужовий транспорт, простіше кажучи – коні, але теж доволі ненадійний варіант.

Розміщення наметового містечка не дозволяється на територіях, ендемічних²² по зооантропонозних інфекціях²³, рекультивованих полігонах токсичних промислових і твердих побутових відходів, у санітарно-захисних зонах підприємств, скотомогильників, місць поховань людей. Всю цю інформацію ви зможете отримати, коли повідомите територіальні органи Держсанепідслужби України (а за Наказом №89 ви мусите їх повідомити) про місце розташування вашого наметового містечка. Якщо ця земельна ділянка підпадає під один з цих заборонених пунктів – вам неодмінно про те повідомлять.

Також заборонено розташовувати наметові містечка менше ніж 500 м від населених пунктів, ближче 100 м від ліній електропередач, автомагістралей, залізничних колій і менш ніж на 500 м вище за течією водою від джерел їх забруднення. Через територію наметових містечок не повинні проходити магістральні інженерні комунікації (водопостачання, каналізації, тепlopостачання, електропостачання) (пункт 2.3. наказу №89). З цими вимогами все логічно і зрозуміло – вони мають на меті безпеку учасників і персоналу. Викликає питання тільки щодо відстані до

²²Ендемічний – властивий\ поширений в даній місцевості.

²³Зооантропонозна інфекція – інфекційні хвороби, які передаються як від людей, так і від тварин.

населеного пункту: чому не менше 500 м? Офіційної відповіді на це питання немає. Але аргументами на користь такої вимоги є:

- менша вірогідність, що на вашій кухні з'являться свійські собаки і коти (на такій відстані тварини не відчують запахів і не чують);
- менша вірогідність, що на вашій території з'являться місцеві мешканці (як правило місцеві мешканці обирають для відпочинку найближчі місця);
- менша спокуса для ваших учасників сходити несанкціоновано в населений пункт.

Хоча на рахунок останнього аргументу навряд про це думав МОЗ. 😊

Територія наметового містечка повинна бути позначена по периметру добре помітними знаками (прапорці, стрічки тощо) або парканом (пункт 2.5. наказу №89). Навіщо це потрібно? З точки зору законодавства – для того, аби точно знати за яку територію відповідаєте ви як організатор, а за яку вже ні. З точки зору корисності для вас цієї вимоги є такі аргументи:

- добре помітна маркувальна стрічка дає шанс відлякнати диких тварин;
- маркування показує іншим людям, що на цій території щось відбувається. Якщо це туристи або відпочивальники - як правило маркування достатньо, аби спонукати людей шукати інше місце для стоянки;
- маркування показує межі території для учасників. Тож якщо у вас існують правила на кшталт «на території не можна...» або «неможна полишати територію...» вам потрібно означити цю територію;
- маркування території захищає ваші права у випадку, коли ви офіційно отримали дозвіл на використання цієї земельної ділянки (про це буде далі) і є аргументом в можливих спорах з неадекватними туристами або відпочивальниками.

Перед відкриттям стаціонарного наметового містечка проводиться генеральне прибирання території, скошування трави, збирання сухою, очищення від колючих чагарників і чагарників із отруйними плодами, акарицидна²⁴ обробка території, заходи щодо боротьби з гризунами, дикими та бродячими тваринами (пункт 2.7. наказу №89). Всі ці вимоги покликані, перш за все, гарантувати безпеку учасників та персоналу .

Зауважимо, що акарицидна обробка території має сенс тоді, коли обстеження території спеціалістами Державної лабораторної служби виявило наявність кліщів. В додатках ми наводимо зразок обстеження та зразок листа-звернення на проведення аналізу (додаток 2 та додаток3)

Голос практиків

Ви можете обійтись без хімічної обробки території якщо проведете ряд простих заходів. Перш за все, необхідно скосити траву по всій території містечка – саме трава та чагарники є місцями постійного проживання кліщів: нема чагарників – нема кліщів. По-друге, розташувати основні зони містечка таким чином, щоб учасникам не було необхідності ходити через лісові хащі постійно. У випадку, якщо обстеження показало все ж таки наявність кліщів на вашій території, доречно провести обробку.

Самі по собі кліщі не є небезпечними. Небезпеку складають ті хвороби, носіями яких вони є зокрема хвороба Лайма або кліщовий енцефаліт. Ці дві хвороби є «лідерами» того, чим можуть поділитись з

²⁴Акарицидна обробка – обробка території віж кліщів.

людиною кліщі, і якщо хвороба Лайма лікується антибіотиками доволі швидко, то енцефаліт (запалення мозку) може призвести навіть до смерті.

Другим пунктом, доцільність якого викликає запитання – гризуни. Адже миші-польовки, кроти та інші представники групи є натуральними мешканцями лісів, тож травити їх є в певному сенсі екологічним вандалізмом. Органи Держепіднагляду будуть радити саме це. Але є і інші, більш екологічні, методи:

- заборонити зберігання та вживання їжі в житловій зоні. Немає їжі – немає гризунів в наметах;
- ретельно продумати систему зберігання продуктів харчування. Якщо гризуни не мають ЖОДНОГО доступу до продуктів – немає ризику зараження від них;
- якщо все ж таки гризуни «ходять пішки» на території табору, є засоби що дозволяють відлякувати гризунів, не вбиваючи їх. Це можуть бути генератори ультразвуку, які доречі відлякують всіх тварин, що сприймають цей спектр звуку. Такий метод теж не є екологічним, але більш ощадливий у порівнянні з отрутою. Існують засоби, що відлякують гризунів запахом, але вони як правило діють в дуже обмеженому радіусі. На крайній випадок є банальні мишоловки, тож знищення тварин буде відбуватись лише в зоні кухні і їдальні (точково) і не зачіпати тварин, що мешкають поза.

3.2 Організація житлової зони

У відповідності до наказу №89 до житлової зони відносяться житлові намети та місця для сушіння одягу та взуття. Намети слід розміщувати на сухих майданчиках із трав'яним покривом або з твердим ґрунтом. Навколо наметів передбачається обладнання канавок з ухилом (від намету) для стоку дощових вод. Відстань між поверхнями крайніх стінок наметів в ряду повинна бути не менш 2,5 м, а між рядами - не менш 3,5м. Таку саму вимогу щодо відстані між наметами виставляє і МНС (Сумська обласна державна адміністрація звернулась в 2018 році до територіального підрозділу МНС з проханням надати узагальнене офіційне роз'яснення щодо вимог протипожежної безпеки для дитячих наметових таборів) своїм листом-роз'ясненням від 04.06.2018р. № 16-2792 (додаток4)

Така вимога щодо доволі вільного розташування наметів може здатися перебільшенням і в певному сенсі обмежити можливості організаторів, адже для розміщення наметів на 60 учасників вам знадобиться суха рівна місцина площею не менше 43,5 м x 11м при дворядному розташуванні. Але така вимога є доволі логічною, адже дозволяє забезпечити три великих переваги:

1. Відстань в 2,5 м між наметами дозволяє нормально обкопати намети на випадок дощу. Навіть розташування наметів на дощатих піддонах не спасає від затоплення в разі дійсно потужних дощів. Обкопувати потрібно, а для ефективного і повного відводу дощових вод канави мають бути не менше 15-20 см глибиною та 20-30 см завширшки;
2. Саме така відстань убезпечить намети від ланцюгового займання під час пожежі.
3. Дуже щільне розташування наметів шкодить психологічному комфорту учасників, погіршує засинання та якість сну – важко спати, якщо добре чуєш все, що відбувається в сусідньому наметі. Крім того підсвідомо

у людини виникає відчуття, що вона не захищена. Тож, розташування наметів на відстані один від одного добре впливає на учасників.

Ще одну вимогу до житлової зони висуває Інспекція з охорони праці (так, це звучить дивно): намети житлової зони мають бути розташовані на безпечній відстані від аварійних дерев. До початку сезону всі дерева мають бути перевірені на їх аварійність і обпиляні. Це одна з тих вимог, які насправді захищають саме організаторів - ви не можете ніколи бути певними яке дерево від якого вітру впаде на ваші намети. Тому найкращий випадок – упевнитись.

Стосовно того, які намети використовувати, то наказ №89 визначає, що це мають бути дво- або тришарові намети. Вхід в намет має щільно закриватись. Також має бути передбачене місце для взуття. Тобто, більшість сучасних туристичних наметів відповідають цим вимогам. Допускається використання військових (модульних) наметів, в цьому випадку плаща на 1 мешканця має бути не менше 3 м². При цьому вікна та входи мають бути облаштовані протимоскітними сітками.

В разі використання туристичних наметів дно внутрішнього намету повинно бути з водонепроникної тканини, яка розташовується на підлозі, зробленій з дощатого настилу або з використанням тепло- і вологоізоляційних матеріалів (пункт 4.3 наказу №89). До таких матеріалів відноситься, наприклад банальний пінопласт.

Голос практиків

Якщо ви плануєте використовувати наметове поле на постійній основі не один сезон доречним є виготовлення дощатих піддонів. У них є декілька практичних переваг:

- *Дощатий настил прослужить вам мінімум 3 сезони. Якщо ви зробили їх з якісної деревини, обробили спеціальним гідрозахисним засобом і зберігаєте взимку в сухому приміщенні або на добре вентиляційній відкритій місцині – термін служби можна подовжити до 5 років і більше.*
- *Дощатий настил, піднятий на 15-20 см від землі, є додатковим засобом вентиляції та термоізоляції. В такому наметі буде набагато тепліше та сухіше.*
- *Дощатий настил продовжує термін служби намету, як мінімум за рахунок відсутності безпосереднього контакту дна намету з землею. Якщо ви плануєте використовувати ваше наметове поле хоча би 1,5 місця поспіль – настили вам потрібні, тому що вже через 2-3 тижні під наметами буде пліснява або вам прийдеться повністю знімати всі намети для просушування землі кожні 2 тижні.*
- *Дощатий настил нівелює «неідеальність» рель'єфу. Звісно, справжніх туристів не злякаєш кочками під спиною, але чи всі ваші учасники будуть справжніми туристами)*
- *Якщо порівняти економію коштів від продовження терміну використання намету і вартість дощатого настилу – ви хоч як виграєте.*

При використанні військових модульних наметів вимога щодо використання дерев'яних настилів абсолютна. Більше того, в військових наметах дозволяється розміщення дітей тільки за умови, що на дерев'яний настил будуть поставлені ліжка або розкладушки.

Важливо!

*Нагадаємо, що мова іде про **стаціонарний** табір, а не похід чи іншу форму **пересувного** наметового табору. Зрозуміло, що в поході ні про які піддони мова йти не буде.*

Для організації сну в наметових містечках допускається використання спальних мішків з індивідуальними комірами з бавовняної тканини, які розміщують на спеціальних туристських килимках (карематах). Спальні

мішки повинні зберігати тепло та швидко сушитися. Спальні мішки комплектуються двома комплектами змінних вкладишів. Постільні речі (матраци, подушки, ковдри, спальні мішки) повинні провітрюватись та просушуватись на свіжому повітрі один раз на рік перед початком оздоровчої кампанії, піддаватися хімічному очищенню, в разі реєстрації захворювань на вірусний гепатит А повинна застосовуватись камерна обробка. Намети підлягають обробці з використанням мийних та дезінфекційних засобів (пункт 4.7.)

Голос практиків

Такі вимоги епідеміологів, і цей пункт викликає дуже великі заперечення з боку практиків наметового таборування. По-перше, якщо у вас виникне необхідність камерної обробки спальників, то просто спаліть спальники – результат буде однаковий. Камерна обробка це обробка паром або газом при температурному режимі від 80 до 120 градусів. При такій температурі зовнішній шар спальника, який зазвичай виробляється з синтетичної тканини для захисту від вологи, буде безповоротно пошкоджений. Якщо внутрішній шар спальника виготовлений з синтепону (а це також синтетичний матеріал), йому теж прийде кінець. Більшість виробників зазначають у вимогах до своїх спальників режим прання $\text{max } 60^\circ$. Тож камерна обробка для більшості спальників дорівнює знищенню. Що ж до прання, практика показує, що це доцільно робити перед початком сезону. По-перше, у вас буде можливість досушити спальники якщо установка, яка вам їх прала, зробила це не дуже досконало. По-друге, якщо прати спальники після закінчення сезону, є вірогідність пропустити недосушені спальники і до весни в складеному стані вони просто спліснявуть. Питання ефективності використання вкладишів в спальник є досі дискусивним. Єдиним обґрунтуванням використання вкладишу є превенція кожних хвороб, що передаються через білизну, та превенція педикульозу (вони ж воші). Стосовно педикульозу єдиним 100% надійним способом попередження є якісний огляд вашим медичним працівником всіх учасників і персоналу (і персоналу!) перед заїздом. Використання вкладишу для спальника не дає майже ніякого ефекту, тому що якщо ви пропустили хворого на педикульоз, то ви про це дізнаєтесь скоріше, ніж його спальником встигне скористатись ще хтось. Адже ця людина спить в наметі як мінімум з 2 іншими людьми і зараження відбудеться від безпосереднього контакту, а не від контакту зі спальником. Якщо все ж таки це сталося – прання і просушування спальнику на відкритому сонці обов'язкові відразу після використання. Стосовно ефективності вкладишу для упередження шкірних інфекційних хвороб, то сенс в цьому є. Але тільки тоді, коли конструкція вкладиша повністю унеможлиблює контакт шкіри і спальника, а цього дуже важко досягти. Пояснимо цю думку. По-перше, сенс спального мішку саме в тому і є, що людина «упаковується» в кокон всім тілом. В цьому випадку вкладиш має бути щільно прикріплений в декількох місцях до спальника, аби стати його невід'ємною частиною, не перекручуватись під час сну, не випадати зі спальника тощо. Така конструкція можлива, але її вартість поставить під сумнів її доцільність. По-друге, вкладиш має захисну функцію поки власник спального мішка ним користується. Тобто, якщо вашими учасниками будуть діти, є дуже велика вірогідність, що після першої ночі вкладиш буде жити окремо від спальника, тому що це незручно. Компромісним і за вартістю і за зручністю може бути варіант вкладиша, що захищає верхню частину спальника – голова і комір – адже зазвичай учасники сплять в одязі (піжама, шкарпетки) і контактують зі спальником тільки в області ший і голови. Крім того, такий вкладиш більш зручний по кріпленню і функціональності.

Відносно обробки наметів не існує жодної нормативної бази, яка би чітко описувала методику їх обробки. Тому, якщо перед і після кожної зміни ви миєте намет м'якими засобами і добре просушуєте перед складуванням, цього достатньо з точки зору здорової логіки. Під час використання намет знезаражується від більшості збудників просто перебуваючи на відкритому сонці: в звичайний сонячний день температура намету може сягати 50° , ультрафіолетове опромінювання також діє як дезінфекція. Якщо ж, на жаль, у вас трапився сполох інфекційних хвороб, які потребують більш серйозної

обробки, доля намету, в якому жив хворий учасник, буде такою ж як і його спальника – знищення. Нажаль. Хоча, можливо намет «переживе» передбачену дезінфекцію, але практики не стали би використовувати цей намет як основний, максимум як резерв. Тому, що жодних обґрунтованих досліджень на цю тему немає, передбачити як такий намет переживе дощ, ультрафіолет і вітер неможна.

3.3 Організація адміністративно-господарської зони

В адміністративно-господарській зоні передбачають улаштування: наметів адміністрації та обслуговуючого персоналу; складських наметів для зберігання спальників, інвентарю та спорядження колективного користування; медичний намет.

Медичний блок складається не менш як з двох наметів. Поряд з наметом повинно бути обладнано умивальник з милом і рушником для медичного працівника. Удругому наметі організовується ізолятор не менше ніж на два місця. У разі необхідності (різностатеві діти, різні види інфекцій тощо) встановлюють додатковий намет (пункт 6.2. наказу №89). Жодних вимог щодо того, яким має бути медичний намет немає. Але список спорядження, яким має бути обладнаний медичний блок (додаток 1 до наказу №89), натякає, що це має бути доволі велике і просторе приміщення (в списку є шкаф, кушетка, стіл письмовий, тощо). Звісно, це саме ті пункти, на перегляді яких дуже наполягають практики наметового таборування.

Тому ми пропонуємо виходити з аналізу того, що є на практиці і доказало свою спроможність та ефективність, а саме такі **моделі організації медичного блоку**:

1. Медичний намет є звичайний 2 або 3-місний туристичний намет, в якому постійно мешкає медичний працівник і де зберігається аптечка швидкого реагування. Така система зручна тим, що всі учасники і персонал в будь-яку пору дня мають доступ до медичного намету, адже точно знають що це медичний намет. Вдень медичний працівник постійно знаходиться на території, тобто на виду і тому знайти його\її не є проблемою. Медичному працівнику це зручно з точки зору того, що все необхідне у нього\неї цілодобово «під рукою». Крім того з «плюсів» такої організації є те, що аптечка зберігається фактично на особистій території медичного працівника і до неї має доступ тільки медичний працівник, тобто унеможлиблюється несанкціоноване вживання лікарських засобів. З «мінусів» такої системи можна відзначити те, що у медичного працівника немає зручного місця для огляду хворих, адже формат туристичного намету є доволі низьким і обмеженим в просторі. Крім того є ще один «мінус» такої системи: намет медичного працівника потрібно буде винести за межі зони де мешкає персонал і розташовується склад. По-перше, аби забезпечити доступність для учасників. По-друге, аби забезпечити відсутність учасників на території адмінперсоналу (а це, в тому числі, і питання безпеки). Ваш медик має погодитись з таким станом речей, тобто що він\вона житиме окремо. Також така система потребує облаштування місця для огляду хворих. Це може бути частина складського намету облаштована для огляду і надання більш складної допомоги (наприклад обробка ран).

2. Медичний намет являє собою одношаровий тент висотою 170-190 см на зразок того, який зображений на мал.4, медичний працівник живе окремо.

МРис.4 Одношаровий туристичний тент-намет

Така система має певні «плюси»: 1) дозволяє відокремити особисте житло медичного працівника від його робочого місця; 2) такий намет добре освітлюється, є просторим і високим, що дозволяє більш менш комфортно облаштувати простір для огляду хворих і надання допомоги: є можливість поставити стіл, полички, раскладушку тощо; 3) є можливість зосередити всі медичні маніпуляції в одному місці,

зберігати весь запас медикаментів і інструментів в одному місці, що значно скорочує час і зусилля (в разі необхідності надання термінової допомоги час має велике значення) на пошуки і збори. Також в такому наметі медичний працівник може зберігати медичну документацію; 4) цей намет є місцем загального користування, тож в разі термінової необхідності (чи обґрунтованої відсутності на території медичного працівника) будь-хто з персоналу може скористатись ним без сумнівів в етичності своєї поведінки. З «мінусів» такої системи організації медичного блоку слід назвати доступність для всіх. Якщо в одному місці зберігаються всі медикаменти і всі мають доступ до нього, то вам як організатору прийдеться подбати про те, як ви убезпечите себе від несанкціонованого вживання ліків учасниками і персоналом.

3. Медичний намет являє собою двошаровий туристичний намет з повноцінним на повний зріст тамбуром. Зазвичай такі намети розраховані на 4 і більше місця і входять в класифікацію «родинні». Такий намет дозволяє медичному працівнику жити в ньому, а для роботи використовувати тамбур. Зразок такого намету зображений на мал.5

Рис.5 Туристичний намет з тамбуром

Такий варіант організації медичного блоку дозволяє скомбінувати «плюси» попередніх двох і певним чином знівелювати їх «мінуси». Але у цього варіанту є один доволі великий «мінус» - вартість такого намету.

Голос практиків

Намети персоналу та адміністративний намет бажано розташовувати окремо від наметів учасників, хоча і не обов'язково. Щодо цього питання законодавство не має чітких регламентів, тому ми скоріше говоримо про доцільність та логічність. Якщо персонал вашого наметового містечка планує працювати більше ніж 2-3 тижні, практика говорить, що краще виокремити для житлових наметів персоналу спеціальну зону, обмежити її доступність для учасників і розміщувати людей не більше ніж по двоє в наметі. Це, звісно, вимагатиме додаткових наметів. На чому ґрунтується така порада? По-перше, ваш персонал не відпочиває в таборі, ці люди **працюють** і у них мусить бути час і місце для відпочинку, коли їх ніхто не потурбує. Тим більше, що їх робота передбачає ще й нічні чергування (про що нижче). По-друге, на місяць, а то і більше, намет стає домівкою для вашого персоналу, тож у кожного має бути достатньо місця для особистих речей і мінімального комфорту, тому є сенс в 3-місний намет поселяти дві людини. По-третє, частина вашого персоналу буде матеріально-відповідальними, в їх наметах можуть зберігатись документи, гроші, коштовна апаратура тож доцільно обмежити кількість людей, які можуть бути біля їх наметів. Це може забезпечити вас як організатора від багатьох непотрібних дій і хвилювань. Особливо якщо ваші учасники - неповнолітні і в адмінмістечку зберігаються також і їх речі, гроші та документи.

Обмеження доступу до складу теж диктується виключно турботою про безпеку: вашу і учасників. Місце, де зберігаються сокири, пили, паливні матеріали, запаси побутової хімії, знезаражуючих, дезінфікуючих засобів, отрута проти гризунів - мають бути закритими для учасників і не тільки на словах. Добре, якщо склад розташовується в тій частині наметового містечка, яка найдалша від учасників, де рідко ходять і де відразу помітно «зайвих» людей.

Голос практиків

Найкращий варіант організації складу - мати два приміщення під зберігання матеріальних цінностей: одне, доступ до якого має лише комірник та керівник табору для зберігання потенційно небезпечних та цінних речей; інше - для зберігання загальнодоступних речей (спортивний інвентар, складського господарства можливо використати частину «закритого» складу для облаштування камери схову для учасників. Практика показує, що невідповідні до умов лісу учасники приїждять з великими валізами, які не виходить зберігати в наметах (адже валіза то не одна, а мінімум три!), тому під час дощу речі замокають, до того ж валізи захаращують виходи з намету, що не є позитивом з точки зору швидкості потенційної екстреної евакуації. Тому в наметах можуть зберігатись лише необхідні речі, а валізи здаються на склад і учасники отримують до них доступ за певним графіком. Така система також дозволяє зменшити кількість випадків пропажі речей через власну недбалість чи крадіжки.

3.4. Організація санітарно-побутової зони

До складу санітарно-побутової зони входять: душові, умивальники, місце для миття ніг, місце для прання білизни, місце для сушіння одягу, туалети, місце для особистої гігієни дівчат, місце збору сміття.

Вимоги до облаштування цієї зони «виписані» в наказі №89 доволі ретельно і це пояснюється тим, що саме від облаштування санітарно-побутової зони дуже сильно залежить безпека і здоров'я персоналу і учасників. Більш детально в наказі описана лише кухня 😊

Туалети

Туалети в стаціонарних наметових містечках розташовуються на відстані не менш 30 м від житлової зони і зони харчоблоку та не менш 50 м від місця купання з розрахунку 1 очко (розміром не більш 0,2 м x 0,3 м) на 20 дітей окремо для хлопчиків і дівчат. Відокремлений туалет встановлюється для персоналу. Не допускається улаштування туалетів без даху (навісу). Біля туалетів обладнують рукомийники.

Туалети вигрібного типу влаштовують з надземною частиною і водонепроникним вигребом та розташовують нижче всіх зон містечка. Глибина вигребу від поверхні землі розраховується залежно від рівня стояння ґрунтових вод, але не менш 1 метра. Не допускається заповнення вигребу більш 2/3 об'єму (пункт 7.7)

Голос практиків

Що з цих вимог викликає питання у практиків? Можливо лише вимога облаштування окремого туалету для персоналу. По-перше, це додаткові трудозатрати. По-друге, сам формат наметового табору є відкритим по своїй суті, тут всі на виду і тому облаштовувати окремий туалет для персоналу просто безсенсовно.

Окремо зупинимося на двох важливих з нашої точки зору моментах щодо туалетів: дах і рукомийники. Наметовики-початківці дуже часто задаються питанням «Навіщо нам це робити?» адже рукомийники є загальні і, як правило, не так вже й далеко від туалетів, а дах то взагалі додатковий клопіт і витрати. Спробуємо обґрунтувати.

Рукомийник біля туалетів потрібен, навіть якщо він доволі примітивний, хоча би з тієї точки зору, що до стаціонарного рукомийника людина може не дійти: хтось покликав, забув, відволікли термінові справи. Інша причина більш вагома: з точки зору гігієни не бажано, щоб «туалетні» збудники змивались з рук в зоні так званих «чистих» рукомийників. З тієї ж (в тому числі) причини працівники кухні і медичний працівник не мають користуватись загальними рукомийниками, у них має бути свій. Чим менше можливостей у збудників інфекційних хвороб «мандрувати» табором, тим краще.

Стосовно доцільності облаштування даху над туалетами логіка взагалі доволі проста. Звісно, укладачі наказу керувались гігієнічними мотивами, а саме – дах унеможлиблює затоплення туалетів дощовими водами і таким чином, зменшує вірогідність забруднення території фекаліями.

Голос практиків

Практики мають інший «залізний» аргумент на користь даху над туалетами: в дощову погоду вірогідність «добігання» до туалету без даху (а це точно більше 50 м від наметів) різко зменшується. Яка різниця для учасника де мокнути: в туалеті, куди ще треба добігти під дощем, чи в найближчому кущі? Крім того, накритий дахом туалет дозволяє облаштувати в ньому освітлення, що взагалі робить туалет єдиним місцем куди ваші учасники і персонал будуть ходити «за нуждою» незалежно від погоди та пори дня (без даху з електрикою можуть бути складнощі...)

Ще одна хитрість від бувалих таборовиків: витратити час та сили на дощатий настил для туалетів. Його конструкція принципово не відрізняється від звичайного піддону за одним виключенням: для того аби персоналу було зручно демонтувати туалети і переносити настил не забруднюючи руки, по боках прилаштовуються скоби- ручки. Під час використання туалету вони знаходяться за межами конструкції і ніяк не стикаються з

вигрібною ямою, тож залишаються практично чистими. Після демонтажу настил ретельно вимивається деззасобами, висушується і може бути використаний наступного сезону.

Рукомийники та умивальники

Умивальники слід розташовувати поблизу житлової зони під навісом на утрамбованому майданчику з розрахунку 1 умивальник на 10 дітей. Під умивальниками організовують дерев'яний або металевий жолоб для стоку води та дерев'яний настил. Стічні води від умивальників видаляються по жолобу у вигрібну яму, ємність якої становить з розрахунку 5 літрів на 1 людину на добу. Мильні води повинні проходити через миловловлювач (ящик із ґратчастим дном, наповнений солом'яною, стружками) (пункт 7.2 наказу) Зверніть будь ласка увагу, що для рукомийників і умивальників використовується **виключно питна** вода, тому при розрахунку кількості води (якщо вода привозна) ви маєте врахувати і цю потребу також.

Ці вимоги є абсолютно логічними. Навіс потрібен для унеможливлення попадання дощової води в воду для умивання. А також для того, щоб біля умивальників не утворювалась під час дощу багнюка. Сама по собі багнюка для гігієни і епідеміологічної безпеки не страшна, страшною вона стає коли змішується зі збудниками хвороб, які були щойно змиті з рук, лиця тощо, і вся ця «краса» на підшвах взуття розноситься по табору. Тому, дах над умивальниками – добре. Для нас як організаторів табору окрім епідеміологічної складової цікавими є і інші аспекти. Наприклад, в дощову погоду умивальники без даху перетворюються на ковзанку і дітям банально незручно підходити до них. Цю проблему багнюки біля умивальників (і відповідно відсутність на взутті багнюки змішаної зі зливними водами) легко вирішити за допомогою дерев'яного настилу: сухо, зручно, можна дезинфікувати.

Щодо конструкції рукомийників жодних певних вимог не існує, тому кожен табір обирає собі конструкцію за можливостями і власним баченням організації процесів, наприклад як на малюнку 6: зелений - дешевий і простий, але всього 2, 5 л; синій до 10л але більш складний в кріпленні і обслуговуванні

Рис.6 Конструкції пластикових рукомийників

Душові

Наказ №89 пише, що «у стаціонарному (основному) наметовому містечку необхідно передбачити щоденно вечірній туалет (гігієнічний душ) для дітей. Лазневі дні проводяться не менш як 1 раз на 7 днів та в міру потреби. Для миття дітей та персоналу може використовуватися лазня найближчого населеного пункту, що відповідає вимогам санітарного законодавства». Також необхідно облаштувати окреме місце для гігієни дівчаток з наявністю дерев'яного ґратчастого настилу, підставок (полиць)

для предметів особистої гігієни та баком з теплою кип'яченою водою (температура води не нижче 25°C).

Голос практиків

Практика показує, що в спекотні дні за умови відсутності організованого купання в відкритих водоймах в душ ходять ВСІ і ЩОДНЯ, а не тільки в лазневі дні. Тому облаштування душових кабін є одним з дуже важливих питань. Душові кабінки облаштовуються з розрахунку кількості людей, що мешкають в таборі (включно з персоналом), розрахунок доволі простий: кількість реально вільного часу, коли люди можуть відвідати душ \ мінімально необхідний час процедури (5-7 хвилин) \ кількість людей в таборі. Для табору на 60 дітей і 15 працівників за умови 2-годинної «тихої години» вдень і вільного графіку занять після обіду достатньо 2 душових кабін. Якщо графік більш щільний або людей більше є потреба збільшувати кількість душових кабін аби дати всім можливість безперешкодно скористатись душем. Вимоги до стічних вод в душі аналогічні умивальникам: вода не має застоюватись і має стікати в вигрібну яму на відстані від душу. Бажано підлогу в душових кабінах облаштувати дерев'яним настилом, піднятим над землею на висоту, достатню для стікання води (ноги людини не мають стояти в воді). Облаштування даху над душовими кабінами є варіативним, але хоча би одна кабіна має бути накритаю – душ для дівчаток. Власне, облаштування душової кабіни настилом, полицками і дахом дає право не влаштовувати окреме «місце для гігієни дівчаток», в цій якості може використовуватись душ. А джерелом теплої кип'яченої води може слугувати відро з ковшиком.

Вода для душових може використовуватись з відкритої водойми за умови, що вона пройшла дослідження і визнана придатною для купання. Це дослідження роблять лабораторні підрозділи Держсанепіднагляду, зразок документу наведено в додатках. В іншому випадку, нажаль, це має бути питна вода - а це значно ускладнює життя організаторів.

Що ще важливо знати організаторам наметового табору про систему душових – як будуть постачатись душові кабінки водою. Якщо ви не маєте достатньо коштів(і персоналу для обслуговування) аби встановити в таборі ось таку автономну душову кабіну

Рис.7 Пересувна душова кабіна з зовнішнім джерелом постачання води

...то скоріш за все ваш варіант душової кабіни буде виглядати приблизно так:

Рис.8 Душова кабіна з постачанням води з баків

Вода в баки може потрапляти з відкритої водойми і нагріватись до 25° за рахунок сонця. В такому випадку, чим темніші за кольором і плоскіші баки, тим чистіше нагріється вода. Наповнення баків водою може забезпечуватись за допомогою насосу безпосередньо з водойми - в такому випадку відстань до водойми має бути невеликою. В разі тривалого використання наметового поля (більше 60 днів) є сенс влаштувати модульну систему водогону і тоді вода може подаватись з ємності-водосховища (бак великої місткості). Звісно ж найбільш поширеним способом є наповнення баків силами персоналу і чергових вручну, тобто відрами. Але в будь-якому з цих трьох способів в холодні дні у вас виникне потреба добавляти гарчу воду, яка спеціально для цього підігрівається кухнею. Тож, по-перше, врахуйте цей пункт, коли плануватимете посуд і кількість дров для кухні. Що важливо знати про організацію постачання води для душових кабін, так це те, що гарчу воду в баки мають заливати **виключно дорослі**. Взагалі, бажано аби діти не піднімались до баків душових кабін, тому що будь-які роботи на висоті більше 1,5 м вважаються висотними і кваліфікуються інспекторами з охорони праці як роботи підвищеного ризику. А за КЗОТ громадяни до 18 років не допускаються до робіт підвищеного ризику.

Місця для миття ніг та прання

Для індивідуального прання дітьми білизни і одягу виділяється місце з протилежного боку від умивальників з улаштуванням полиць для тазів на висоті не менш 0,6 м та встановленим баком для води (зі стоком через жолоб у ту саму вигрібну яму, що і від умивальників). Місце для миття ніг облаштовують дерев'яним настилем, ковшами, баком для теплої води (температура води не нижче 20°C).

Голос практиків

З точки зору організаторів табору для нас важливо облаштувати місце для миття ніг не тільки настилем, ковшем та баком. Набагато важливіше, щоб воно було обладнано місцем для сидіння і давало можливість зручно повісити або покласти речі. Уявіть, ви вирішили помити ноги перед сном, взяли мило, рушник, чисті шкарпетки для сну (а спати в шкарпетках набагато зручніше і тепліше навіть влітку), прийшли до «місця для миття ніг» і... маєте настил, бак і ковшик. Речі або в зубах тримати або на землю покласти – обидва варіанти неприйнятні. Аби помити ноги якісно маєте або сісти (куди?) або виконати фігури вищої акробатичної майстерності – доволі сумнівна перспектива. Тож, або ваші учасники будуть ходити мити ноги в душ тому що там є куди покласти речі і потриматись рукою для балансу – і це означає, що витрати на наповнення душових збільшаться. Або ваші учасники взагалі не будуть мити ноги, або митимуть їх як попало, що теж вас не дуже влаштує. Нічого особливого не вимагається – це можуть бути просто дві звичайних колоди (пеньки) грубо ошліфовані від скапок.

Щодо місця для прання, то окрім вказаних вимог щодо висоти і інше, не забуваймо про те, що тази для прання, як і весь інший гігієнічний інвентар має регулярно обробляти\ дезинфікуватись.

Місце для складування сміття

Організація утилізації сміття в наметовому таборі надзвичайно важлива з двох причин. По-перше, ніщо так не впливає на вірогідність спалаху інфекційних хвороб як неправильно утилізоване сміття в умовах високих температур. По-друге, ваш табір скоріш за все буде розташований в чистій з екологічної точки зору місцевості (бо навіщо ж тоді взагалі його робити),

то було би добре після себе залишити це місце таким, яким воно було до вас. Тому про сміття прийдеться подумати ретельно.

Все сміття, яке у вас буде появляться, умовно можна розділити на декілька груп і, відповідно, способи поводження з цим сміттям будуть різні.

Першапотужна група – харчові відходи. Найкращий варіант утилізації харчових відходів це налагодити співпрацю з місцевим населенням і щодня віддавати їм відходи для годівлі свійських тварин. Але так щастить не всім: або табір далеко від населеного пункту, або місцеве населення не налаштоване адекватно співпрацювати. Інший варіант утилізації харчових відходів – вигрібна яма. Вона має бути розташована не ближче ніж за 30 метрів від кухні, їдальні та житлової зони. Глибина ями не менше 1м, після кожного використання (тобто мінімум 3 рази на день) відходи присипаються землею шаром не менше 2,5 см. Говорячи простою мовою, як тільки ви щось висипали в яму, ви маєте це «щось» засипати землею таким шаром аби це «щось» було недоступне для гризунів, диких тварин та комах. Саме таке поводження з харчовими відходами гарантує вам відносний спокій щодо інфекційних хвороб... і запаху. Яма не має заповнюватись більше ніж на $\frac{2}{3}$ глибини, тож як тільки рівень досягнуто – риемо наступну яму. Такий спосіб є доволі екологічним тому, що харчові відходи натуральним способом перегниють і стануть добривом до наступного літа і ви зможете використати цю ділянку знову (в крайньому випадку через рік). Головне, аби до харчових відходів не потрапили відходи небіологічного походження.

Друга по чисельності група сміття – папір та вироби з нього (картонна тара, паперові пакети). Привчіть свій персонал і учасників складати цей тип сміття окремо,тому що для вас це не сміття – це розпалювальний матеріал. Кухня, ватра, чергове нічне багаття – все це потребує паперу для розпалу і це найчистіший і найбезпечніший спосіб утилізувати цей тип сміття.

Третя група – бляшанки від консервів, у вас їх буде скоріш за все доволі багато. Наметова кухня - кухня консервів і каш, тож або у вас буде багато скляної тари, або бляшанок. Привчіть ваших чергових на кухні і працівників кухні складати всі бляшанки окремо і наприкінці дня палити в кострищі. Лише після цього бляшанки можуть потрапити в сміття. Перепалена харчова жесьть перегниває в 10 разів швидше, тож ваші дії сприятимуть збереженню екосистеми планети.

Чверта група – скляне сміття. Дуже вірогідно, що ваші учасники не будуть головними постачальниками такого сміття, скоріш за все мова буде йти про тару з продуктів (сік, консерви), тому це також не зовсім сміття. Якщо є можливість передати цю тару місцевому населенню в обмін на щось цінне для вас, то ви отримаєте гарну мотивацію для чомного збирання скляної тари і окремого її складування. Якщо ж такої можливості немає, скло стає просто дуже незручним сміттям,тому бажано для його зберігання виділити окремий куточок на загальному смітнику. Чому окремий? Якщо скидати скляне сміття і звичайні сміттєві пакети і скидати на загальний смітник ви скоріш за все отримаєте побите скло, порізані пакети і травмованих працівників,які будуть це сміття вивозити. Тому дешевше складати скло окремо, аби його було видно.

Якщо ваш провайдер послуг вивозу сміття (якщо сміття з табору забирає спеціальна компанія) практикує роздільну переробку сміття або ви самотужки вивозите своє сміття на місця, які передбачають роздільну

переробку – є сенс збирати окремо ще й пластик. Нажаль, така практика ще не сильно розповсюджена, тому **останньою** групою сміття буде – все інше.

Все сміття, що не харчові відходи має збиратись в цупкі сміттєві пакети і щодня виноситись на смітник. Спалювати сміття на території табору заборонено. Місце для складування сміття має знаходитись на достатній відстані від кухні та житлової зони.

Дуже важливо пояснити учасникам і персоналу чому ви спонукаєте їх до сортування сміття, особливо щодо харчових відходів. Люди мають зрозуміти, що така система започаткована для гарантування, перш за все, їх безпеки, а не тому що вам так хочеться чи зручно.

3.5. Організація зони відпочинку, занять та спорту

Фізкультурно-спортивна зона в базовому наметовому містечку повинна бути добре інсольованою, з виділенням майданчиків для проведення активних ігор. Покриття майданчиків може бути трав'яне, тверде ґрунтове або мати спеціальні покриття, які отримали позитивний висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи. Футбольне поле повинно мати трав'яне покриття (пункт 5.1 наказу).

Важливим місцем для будь-якого наметового табору є кострове місце. Адже більшість учасників при словах «наметовий табір» бачать в своїй уяві саме посиденьки біля вогнища або величну загальну варту. Місце для розведення багать потрібно очистити до верхнього шару ґрунту на відстань 2,5 м завширшки від вогню. Кострище не може бути розташоване ближче ніж за 30 м до споруд (читаємо, наметів), не ближче 50м – до хвойного масиву та не ближче 25м – до листвяного²⁵. Дровник має бути розташований на відстані, що унеможливило б самозапалення від іскор багаття навіть в дуже вітряну погоду.

Є ще декілька важливих речей щодо облаштування зони відпочинку, і вони не врегульовані законодавчо але вкрай важливими. Наметова форма сама по собі є джерелом двох потужних ризиків для того, хто взявся організувати дозвілля та навчання молоді: сонце і дощ. Наказ № 89 чітко вказує на те, що «не рекомендується організація походів та спортивних змагань за температури повітря вище 30°», але практики скажуть ще більше – за такої температури на відкритому просторі в таборі взагалі нічого робити неможливо (якщо звісно ви не хочете спасати ваших учасників від сонячних опіків та гіпотермії). Більша частина літнього дня проходить під палючим сонцем, тож ви маєте передбачити на території місця у затінку де можна проводити активності, або створити затінок власноруч. Для цього вам можуть знадобитись натяжні тенти, або великі шатри. Можна також використовувати їдальню для навчальних активностей між прийомами їжі. Головне, в чому ви маєте упевнитись – в спеку ваші учасники не знаходяться в житлових наметах.

²⁵Пункт 1.20 розділ III Правил пожежної безпеки в Україні (ППБУ)

Голос практиків

Трохи про маленькі хитрощі, якими поділились учасники семінару. Організатори наметового табору «Коловрат» вважають кращим рішенням для дощової і холодної погоди військовий намет на кшталт ось такого:

Сумський обласний позаміський заклад оздоровлення та відпочинку - наметовий табір «Сузір'я» та Дитячий оздоровчий заклад наметового типу «Табір Миру» використовують для занять свої їдальні:

Рис.9 Їдальня СОПЗОВ- табір «Сузір'я» (тенти 3х6, зіставлені в ряд)

Рис.10 Заняття з першої медичної допомоги в їдальні ДОЗНТ «Табір Миру» (терпауліновий тент 10м*6м)

Рис.11.В таборі «ТУСа» кожен загін має власне місце для занять - здвоєні торгівельні намети

Різноманіття засобів облаштування безпечного і комфортного місця для дозвілля та навчання в наметовому таборі доволі велике – все залежить від фінансової та організаційної спроможності табору.

3.6. Організація зони приготування та приймання їжі

Вимогам щодо організації харчування в наказі №89 приділено найбільше уваги, вони прописані достатньо детально і доволі жорстко. І це найбільш дискусійний з точки зору практиків розділ.

Для організації харчування дітей і підлітків наметового містечка можуть бути використані такі форми харчування:

а) харчування в прилеглому (або по маршруту пересування) закладі громадського харчування, що відповідає вимогам санітарного законодавства;

б) привізне гаряче харчування;

в) приготування готової їжі в умовах харчоблоку стаціонарного наметового містечка;

г) приготування їжі в умовах польової кухні. При відсутності спеціальної (військової) польової кухні приготування їжі для дітей наметового містечка на вогнищі, цеглі, саморобних пічах забороняється.

Для приготування їжі використовується військова польова кухня (КП-130) на твердому паливі з вмонтованими 2 скороварками та пательнею. Для підігріву води, приготування третіх страв - КП-48 на 130 літрів. Для кухні та обідньої зали виділяються 2 намети, які розміщуються поруч

Для більшості наметових таборів варіанти а) та б) абсолютно нереальні і неприйнятні через віддаленість від таких закладів і високу вартість послуг. Що таке «харчоблок стаціонарного наметового містечка» ніхто з авторів документу пояснити не зміг. Є думка, що мались на увазі варіанти на кшталт морських наметових містечок, приготування їжі в яких відбувається на стаціонарному звичайному харчоблоці. Але цим же наказом категорично заборонено «розміщення дитячих наметових містечок на території функціонуючих закладів оздоровлення та відпочинку». Тож залишається лише варіант розміщення наметового містечка на території освітніх закладів і використання їх харчоблоку. Для більшості наметових таборів це теж дуже сумнівний варіант. Тож залишається варіант приготування їжі в умовах польової кухні.

Для розуміння того, що таке військова кухня КП-130, наводимо її фото

Рис.12 Військова польова кухня КП-130

Розглянемо важливі для нас факти про КП-130:

1) Це автомобільний причіп, тож для транспортування такої штуки ви маєте винайняти автомобіль - просто «притягти» її легковою машиною не вийде;

2) Це військове спорядження, таку «штуку» виготовляли на замовлення армії та МНС, власне саме у них на балансі і знаходяться 90% таких кухонь. Наказ датований 2012 роком, в ті часи питання «Де взяти КП-130?» вирішувалось не складно шляхом написання листа МНС або найближчій військовій частині, - відмовляли рідко. Зараз все кардинально змінилось, тому що всі воєнізовані підрозділи знаходяться в стані «бойової готовності» і тому ніхто з них не дасть в користування майно, яке може знадобитись наступної хвилини. Купити ж офіційно КП-130 зараз є такою ж складною задачею як купити, наприклад, танк. Тому альтернатива одна – шукати списане армійське майно, але якість і законність такої операції викликають багато питань.

3) зверніть увагу на те, що ця модифікація польової кухні має верхнє завантаження. Це означає, що ваш кухар має або під час приготування їжі стояти наверху, або він\вона має бути добре фізично підготовленим – спробуй цілий день «скакати» вниз-вверх. Звісно, ті, хто використовують КП-130 тривалий час знають як вирішити цю проблему: заглибити (банально закопати) кухню до рівня топки в землю. Але питання як виймати термоси з готовою гарячою їжею все рівно залишається.

Чому наказ так жорстко регламентує модель польової кухні незрозуміло, адже є і інші модифікації, більш придатні для цілей наметового табору, наприклад КП-125

Рис.13 Військова польова кухня КП-125

В цій моделі, як видно на фото, горизонтальна загрузка, що дозволяє справитись з приготуванням їжі навіть людині зі звичайною фізичною підготовкою, не вимагає працювати на висоті і, крім того, термоси є невеликими за об'ємом і зручнішими для використання.

Але чому заборонено приготування їжі на відкритому вогні? Відповіді дві. Перша: з точки зору вимог безпеки праці відкрите вогнище є джерелом потенційного травмування працівників кухні. Друга: на думку санітарних лікарів тільки польова кухня дає змогу забезпечити достатню термічну обробку продуктів в процесі приготування і убезпечити готову їжу від небезпечних збудників хвороб (ботулізм, сальмонельоз, тощо)

Голос практиків

З точки зору практиків наметового таборування обидві аргументації спірні, але норматив є норматив. Тому якщо ви плануєте проводити заходи за участю дітей – ця вимога для вас обов'язкова. Якщо ж вашими учасниками будуть повнолітні – це лише один з варіантів. Чи має військова польова кухня переваги? Звісно, ж має. І перша з них – процес приготування їжі не залежить від погоди. Навіть в найсильнішу зливу обід буде вчасно. Ще одна перевага – в КП-125 є окремий бак для підігріву води (спереду), тож проблеми з гарячою водою у вас не буде. І

ще одна важлива перевага – для приготування їжі на відкритому вогні ваш кухар має бути доволі досвідченим: не кожен відразу зможе вгадати з інтенсивністю вогню, не кожен відразу опанує науку «правильного танцювання» навколо кострища; не кожен відразу зможе вгадати з часом закладки продуктів. Військова кухня вирішує всі ці проблеми – продукти закладаються всі і зразу, щось може додаватись вже наприкінці готовки (спеції, сіль, масло чи фрукти в кашу), нагрів всіх термосів іде однаковий тож потрібно лише вирахувати час для кожної страви.

Щодо вимог до облаштування кухні та процесу приготування їжі наказом передбачений доволі великий список вимог: починаючи від правил маркування кухонного спорядження до температурних режимів та послідовності мийки посуду та кухонного інвентарю. Є сенс приділити цьому увагу і почитати в оригіналі (наказ № 89 в повному обсязі наведений в додатку1) . Ми ж хочемо акцентувати увагу лише на деяких моментах, які більшість учасників всеукраїнського семінару визнали корисними, важливими і доречними.

Перше. Для миття столового посуду використовується не менше 4 ємностей. Навіть за умови своєчасної заміни води в ємностях, вам буде важко забезпечити якісне миття посуду учасниками або черговими: посуд буде або неякісно вимитий від залишків їжі, або неякісно вимитий від миючого розчину, крім того чашки (чайний посуд) взагалі миються окремо. Тому 4 ємності – самий раз. Додамо, що в випадку коли посуд миють учасники є доцільним присутність медичного працівника або чергового з числа персоналу для нагляду за якістю миття посуду.

Важливо!

Процедура миття столового посуду в наказі «прописана» абсолютно без урахування особливостей наметового формату, тому витримати її в такому вигляді вам не вдасться. Наприклад, передбачено наказом спочатку миття посуду з мийним засобом при температурі 45°, а потім ополіскування при температурі 65°. Якщо ви це спробуєте зробити, то отримаєте опік. На стаціонарних харчоблоках (з яких списано цю процедуру) етап ополіскування гарячою водою відбувається або в мийних машинах, або під проточною водою в мийках. Руки людей там участі не приймають.

Голос практиків

В умовах наметового табору набагато логічніше полоскати посуд в холодній воді до повного змивання миючого засобу, а потім ошпарювати кип'ятком. Це набагато легше з технологічної точки зору і набагато ефективніше з точки зору обеззараження. Тому, гаряча вода має бути присутня.

Друге. При зберіганні продуктів необхідно забезпечити повну герметичність тари для вологи, гризунів та комах. І також, не допускати зберігання сирих і готових продуктів поряд (це так званий принцип товарного сусідства). Взагалі тема зберігання продуктів має найбільшу кількість варіантів в практиці наметового таборування. Описати їх всі – тема для окремого дослідження і окремого посібника.

Голос практиків

Ми наведемо тут лише три з тих, які повністю відповідають вимогам згаданого наказу і перевірені практикою:

- Якщо ваш табір знаходиться не дуже далеко від населеного пункту і там є магазин, можна укласти договір на зберігання ваших швидкопсувних

продуктів в холодильнику магазину. Один рейд в день за продуктами – не дуже велике навантаження і фінансові витрати теж будуть не критичними.

- Якщо з магазином домовитись не вийшло, але у вас є побутова морозильна камера, можна спробувати домовитись з місцевим населенням і за певні невеликі кошти облаштувати вдома «пункт з виробництва льоду». Пластикові пляшки з замороженою водою в якості генераторів холоду дозволять підтримувати температуру в підвалі на рівні +7-10° навіть в спеку. А цієї температури достатньо для нетривалого зберігання більшості швидкопсувних продуктів.

- Можна не охолоджувати весь підвал, а придбати або зробити ізотермічні бокси або термоси (найпростіший і найдешевший варіант – коробка з пінопласту). Продукти і генератори холоду розташовуються шарами, що дозволяє довго утримувати достатньо низьку і однорідну температуру продукту, а ізотермічний контейнер надійно утримує цю температуру. Крім того такий спосіб надійно захищає продукти від шкідників.

Третє. На кухні має бути свій рукомийник, своя аптечка і кухонне знаряддя має використовуватись **виключно** на кухні. В попередніх розділах вже говорилось про важливість мінімізації «мандрів» потенційних збудників хвороб. Тож, зрозуміло, чому кухонні відра, тазки, черпаки, ганчірки мають «жити» тільки на кухні. В інших місцях мають бути власні. Що ж до аптечки, то тут логіка взагалі дуже проста: кухня це місце, де найчастіше травмуються (опіки, порізи) тому аптечка невідкладної допомоги має тут бути постійно. Це може бути маленька коробка з найнеобхіднішими речами (пантенол, перекис водню, пластир, бінт), але вона має лежати на видному місці і всі працівники і чергові мають знати де це місце.

Міжнародний досвід

В інструкціях європейських національних асоціацій молодіжного таборування з питань харчування при такому виді діяльності виділяють²⁶ : потенційно небезпечні продукти, до складу яких входять свіже м'ясо або таке, що пройшло теплову обробку, риба, молочні продукти (такі як молоко та вершки), салати, приготовлена «паста» і рис, яйця, бобові, і сендвічі.

До харчових продуктів з низьким ризиком відносять законсервовану продукцію або таку, що відповідно упакована і не містять шкідливих бактерій, до тих пір поки вони будуть будь-яким чином препаровані (наприклад, додаванням води). Крім цього, діяльність з приготування їжі також може бути високого чи низького рівня небезпеки. Наприклад, Департамент охорони здоров'я австралійського штату Вікторія в інструкції для організаторів таборування вважає, що сосиска-шашлик, приготовлений одразу після розпаковки і також одразу вжитий, має низький рівень небезпеки продукту.

4. Функціонування наметового табору

Інформація, що зібрана в цьому розділі - це переважно практичний досвід проведення наметових таборів різного рівня, тому кожен організатор для себе вирішує доцільність та ефективність тих чи інших підходів. Від чого залежить логістика табору? Від двох основних складових: контенту табору і фінансової спроможності. Причому автори посібника впевнено ставлять контент (зміст і наповнення діяльності, яка відбувається в таборі) на перше місце. Те, "про ЩО" ваш табір буде визначати те ЯКИЙ він буде: від персоналу (хто ці люди? які їх професійні та особисті якості? скільки цих людей потрібно? як ви будете їх шукати і відбирати?) до того, як буде виглядати зовні ваш табір і яких додаткових вкладень він потребуватиме.

²⁶Kitchen Technologies and Mealtime Rituals[^] Interpreting the Food Asix at American Summer Camps 1890-1950. Technology abd Culture, No.43 (October 2002) p.668-692.

Спробуємо пояснити цю думку на конкретних прикладах. Для цього наведемо деякі найбільш розповсюджені різновиди наметових таборів (звісно це не вичерпний список):

1. **Вишкільні, теренові табори.** Головною метою таких таборів є гартування тіла та духу, виховання командного способу мишлення, самостійності, братерства. Тому в логістиці такого табору умисно буде мало зручностей для учасників, буде багато навантажень і викликів: можна не купувати дрова, а перетворити їх заготівлю в частину виховного процесу, наприклад. В цьому є сенс. Тому найбільшу увагу буде приділено не тому чи є тепла вода в душі, а якості персоналу і забезпеченню безпеки під час виконання вишкільних завдань, підготовці програми. Дуже часто в таких таборах передбачаються спеціалізовані активності, як то стрілецька підготовка, основи медицини катастроф, тактична підготовка на місцевості. Такі види діяльності вимагають не тільки професійного і підготовленого персоналу, але й спеціалізованого спорядження.

2. **Освітні табори.** Для цього типу таборів дуже важливим є тренінговий, навчальний компонент. Що це означає для організаторів? По-перше, у вас в таборі буде більше персоналу (як мінімум на кількість лекторів або тренерів) і ці люди не завжди зможуть комбінувати свою діяльність з іншою. По-друге, навчальний формат передбачає наявність достатнього місця для більш-менш комфортної роботи з групою, тож якщо табір на 60 учасників - це мінімум 3 групи, 3 локації, 3 комплекти тренінгового спорядження (фліпчартні дошки або їх заміники, канцтовари і т.і). І скоріш за все, вашим тренерам конче потрібно буде щось друкувати, скачувати з інтернету - тож готуйтеся і шукайте можливості. Іноді це також і про режим табору, режим чергування, таборові правила та стосунки. Наприклад, освітній мовний табір обов'язково буде залучати волонтерів- носіїв мови, тож вам потрібен буде ще й перекладач).

3. **Спортивні та туристичні.** Для цього типу характерна чітка спеціалізація, яка абсолютним чином підпорядковує режим дня, р[😊] харчування, і звісно персонал. Для такого табору знадобиться специфічне спорядження, більша частина персоналу буде тренери чи інструктори, тому що форма наметового табору в цьому випадку - лише можливість зробити той самий тренувальний процес, але по-іншому. Вам, як організатору прийдеться зважати на те, що тренування важливіше за прибирання території, наприклад.

4. **Скаутські та пластові .** Ми свідомо виокремили ці табори, тому що в логістиці і функціонуванні таких таборів величезну, визначальну роль мають традиції. По-перше, як правило в такі табори не потрапляють "випадкові" учасники, наметове таборування є частиною виховної системи, яка триває протягом року. По-друге, в цих організаціях велике значення має спадковість поколінь і менторство: одне покоління передає досвід і знання меншим, є певна чітка система. Те саме стосується наповнення програми, правил, режиму дня, будови табору: ці речі передаються з покоління в покоління є добре описаними і регламентованими. Власне, логістика повністю цьому підпорядкована. Питання персоналу буде найменшою з проблем, підбір і інформування учасників не потребуватимуть стільки зусиль як в інших таборах, велика кількість роботи може бути зроблена волонтерським способом. В той же час багато уваги буде приділено програмним деталям.

5. Спеціалізовані (релігійні, партійні, за інтересами, для особливих груп учасників). Це найменш розповсюджена група, але найбільш складна для організатора. Власне, це той випадок коли 100% логістики залежить від контенту. Якщо ми говоримо про релігійний табір для молоді, то саме пастор "виставить" вам довгий список що і як має бути і чого НЕ може бути. Якщо це реабілітаційний табір для дітей, що пережили військову травму, то будьте готові до довгих і змістовних пояснень кризових психологів чому кожен учасник має бути з зарядженим телефоном (і як ви це забезпечити - ваш клопіт) і чому персонал має приїхати на день раніше (тому що тренінг для персоналу). Якщо ваш табір театральний чи танцювальний будьте готові витратити додатковий час на пошуки всіх неймовірних і дивних предметів та спорядження, які можуть знадобитись. І майже гарантія, що ще до початку табору ви будете спеціалістом зі звуку та світла, тому що "це дуже важливо".

Описуючі всі ці банальні на перший погляд речі ми ставимо за мету лише одне: ваша команда має чітко розуміти яким чином саме ваш контент вплине на організацію та функціонування табору. Але є звісно, загальні речі, про які має сенс подумати теж) А саме...

4.1.Забезпечення охорони табору

Забезпечити збереження життя та здоров'я учасників та персоналу - головна задача керівника табору. Які виклики ми маємо в наметовому таборі, тобто від чого нам потрібно захищатись?

1. **Від диких тварин.** Ми лише гості в їх домівках і вони можуть бути не згодні з нашою присутністю. Більшість диких тварин залишить територію, де ви облаштували табір з інстинкту самозбереження: жодна здорова тварина влітку не стане шукати зустрічі з людиною (людина = небезпека, а їжі і так достатньо, тож немає сенсу нападати). А ось хвора або слабка тварина, або дитинча може спокуситись запахом вашої кухні. І десь через тиждень ви запросто можете почути від ваших учасників "ой, а ми таку прикольну рижу собачку бачили за табором!" Яким чином ми забезпечуємо собі охорону? Перше - не спокушаємо тварин, закопуємо харчові відходи, на ніч не залишаємо на території кухні НІЧОГО їстівного. Нема їжі - нема тварин. Але це не гарантує повного успіху, тому нічне чергування - ваше все. Чергування має включати регулярний обхід всієї території черговими з потужним ліхтарем, а не тільки сидіння біля багаття.

2. **Від комах та плазунів.** З цими істотами складніше, тому що їх система самозбереження не сприймає вас як загрозу. І вони своєї території не полишать. Що робити? Перше - ретельно вивчити територію, на якій ви плануєте базувати табір. Оглянути в пошуках осячих гнізд, гнізд шершнів та мурах, пошукати в Інтернеті інформацію про ареал розселення гадюк та інших отруйних плазунів. Найкращий варіант - налагодити добрі стосунки з лісником чи егерем, що обслуговує вашу ділянку лісу. Маючи точну інформацію про жителів тої частини лісу, де ви базуєте табір, ви вже озброєні і готові реагувати. Наступна частина вашої "охоронної стратегії" - ваша готовність до ситуації, коли все ж таки зустріч людини і носія отрути відбулась. Ваша аптечка має бути укомплектована на випадок укусів комах і ваш медичний працівник має знати і вміти нею скористатись - це перше. Чергова машина має бути завжди в таборі, справна і заправлена - це друге. Весь персонал має бути навченим наданню першої допомоги і діям в надзвичайній ситуації - це третє. І останнє - в ваших інтересах

“подружитись” з місцевою амбулаторією і домовитись про зберігання у них сироватки- антидота від укусів гадюк. Така сироватка вимагає абсолютно чіткого температурного режиму зберігання, тому вам буде необхідна допомога амбулаторії. І телефон їх медичного працівника вам теж буде потрібен. Добре, щоб кошти вкладені в придбання сироватки виявились витраченими даром, і звісно ви не зобов’язані це робити, але спиться так легше

3. **Від ваших власних учасників.** Звучить доволі дивно, але саме учасники самі для себе іноді становлять найбільшу загрозу: необережне поводження з інструментами, надмірна цікавість до «забороненого» і бажання похизуватись, алкоголь, цигарки, наркотичні речовини, банальні конфлікти, приховані або не виявлені вади здоров’я. Особливо актуальним це стає, коли наші учасники неповнолітні. Як ми можемо захистити їх і себе від них же самих? В цьому випадку стратегія безпеки буде включати три компоненти: **попередження, контроль, реагування.**

Голос практиків

Той факт, що в вашій об’яві чітко написано про заборону алкоголю, тютюну і наркотичних речовин абсолютно не гарантує, що ці речі не потраплять в табір. Тому, якщо ви розумний організатор, то ваше завдання вилучити алкоголь, речовини, тютюн, медикаменти, ножі і вогненебезпечні предмети. Що ви будете з тим робити далі - ваш вибір і залежить від ситуації, про це зараз розмови не буде. Так само ми не будемо тут обговорювати ЯКИМ САМЕ чином ви це вилучите (адже це дуже делікатний і болючий момент). Але точно одне - від того наскільки якісно буде проведено вилучення залежить і безпека учасників, і кількість додаткової роботи персоналу вже під час зміни. Виникає питання "Навіщо вилучати медикаменти?" Ваш медичний працівник має бути ЄДИНОЮ людиною в таборі, яка видає медикаменти і він\она має бути абсолютно певним, що не буде ніякого самолікування, а тим більше лікування інших. Якщо учасник потребує постійного приймання ліків, то це означає лише одне - ваш медичний працівник матиме більше роботи, і все. Винятком можуть слугувати астма і цукровий діабет - в цих випадках ліки мають бути весь час "при собі".

Друга складова системи попередження - якісно проведений **інструктаж з техніки безпеки** з учасниками. Від того, наскільки добре ви зможете пояснити і переконати учасників і персонал добровільно дотримуватись цих вимог, залежить їх і ваш добробут - тож є сенс бути переконливим.

Остання складова системи попередження закладена в самій логістиці табору: де і як зберігаються потенційно небезпечні предмети, хто має до них доступ, як зберігаються речі персоналу і учасників, де і як зберігаються документи і коштовні речі, як розподілені обов’язки між персоналом щодо контролю і менторингу, як побудована система контролю за діями персоналу і учасників.

Голос практиків

Спробуйте подивитись на ваш табір і життя в ньому очима "ревізора" - ви побачите, що не так з системою запобігання і контролю.

А ще кра 😊 - запросіть до себе на гостину інших та боровиків, своїх конкурентівв попросіть їх дати вам «експертну оцінку» (і це не жарт)

До системи **контролю** потрібно віднести перш за все те, як ви контролюєте персонал і учасників на дотримання правил і вимог, і добре коли це завдання не тільки керівника табору. Головне - упевнитись, що всі

працівники правильно і повністю розуміють ваші вимоги. Іноді потрібно провести тренування. Наприклад, яка ваша система контролю безпеки на воді під час купання? Чи можете ви як керівник табору гарантувати, що ваш персонал точно розуміє свої задачі під час купання дітей? Може варто перевірити.... Більшість дитячих таборів використовує систему купання малими групами (не більше 10 дітей), при цьому 2 дорослих знаходиться на березі, а 2 в воді. Це виходить нецікаво для дітей і довго. Деякі вишкільні табори застосовують армійську систему. Вся група ділиться на 2 підгрупи, де кожен учасник має пару і зобов'язаний весь час купання стежити тільки за своєю парою, додатково за всією групою стежать ще 2-3 людини. Потім підгрупи змінюються і ситуація повторюється. Під час купання старші можуть спитати у "спостерігачів" де їх пара аби упевнитись в якості стеження. Так система добре підходить для дорослих груп. Є і інші моделі, тож вам важливо визначитись яка саме зручна і ефективна в вашому випадку.

Іншою частиною системи контролю і безпеки є **контроль зовнішніх надходжень**. До ваших учасників можуть приїздити відвідувачі, ваші учасники самі можуть виходити за межі табору і щось приносити з собою, ви можете наймати місцевих жителів для певної роботи (доставка води, вивіз сміття, доставка дров або продуктів) - шляхів багато. Ваша система контролю має передбачати всі ці випадки. Що ви будете робити в батьківський день, коли по табору "мандрують" торби з різними вкусняшками і ці вкусняшки, звісно ж, тихенько "просочуються" в намети? Ви певні, що ваші дорослі і свідомі учасники не принесли з магазину зіпсовану ковбасу чи йогурт і не поділяться цим з іншими? Чи можете ви поручитись, що місцевий мешканець - постачальник води не постачає, окрім води, ще й цигарки або алкоголь? Це все про систему контролю і реагування.

Ще один елемент системи контролю - **нічне чергування**. І якщо дикі тварини, ще не відомо чи потурбують вас, то "нічні пригоди" учасників майже гарантовані. Комусь не спиться і хочеться піти на гостину до сусіднього намету (бажано намет протилежного полу, так же веселіше), у когось перше кохання і хочеться таємного романтичного побачення десь на березі річки під зірками, а комусь просто стало зле вночі. Саме тому до питання нічного чергування ви маєте підходити вкрай серйозно, ваш персонал має чітко усвідомлювати навіщо це робиться, що вони мають робити вночі - чергування для персоналу це РОБОТА і дуже відповідальна.

І останнім елементом в цій великій стратегії безпеки є **реагування** на те, що вже відбулось. В цій системі найбільшу роль грають професіоналізм і компетенції вашого персоналу, готовність до швидких дій, а іноді ще й рішучість. Ваш 18 річний вихователь має бути рішучим коли буде чемно пояснювати "схвильованій мамі" що копчена ковбаса їде назад додому, а все інше має бути підписане і здане на зберігання або з'їдене тут і зараз. Ваш водій машини має знати "на підсвідомості" де в темному наметі лежить його одяга і вміти вдягтись і завести машину одночасно в разі необхідності. Ваш медичний працівник має так організувати медичний блок, щоб час на збори учасника в разі термінової евакуації (включно з його документами) був мінімальний. Це все про систему реагування.

4. **Від сторонніх людей.** Доволі часто інші люди вважають місця загального користування своїми: "Ми тут (в заповіднику) спокон віку корів

пасем”, “Це наше місце уже 10 років, ми кожного літа тут з друзями стоїм”, “ А чого це я не можу на вашому пляжі купатись - річка ж вона не ваша” і таке інше. Ви не можете убезпечити себе від людей, які з тієї чи іншої причини не хочуть визнати існування вашого табору, не бажають мирно і цивілізовано поводити себе, тим більше ви не можете виховати дорослу людину, якій батьки не змогли в дитинстві пояснити прості речі про доречну і припустиму поведінку.

5. Голос практиків

Аби убезпечити себе від таких ситуацій можна порадити два потужних інструменти. 1. Офіційно повідомити про свій табір органи поліції і звернутись з проханням забезпечити охорону табору (зразок листа є в додатку б) *Повірте, вам не відмовлять, особливо якщо ваші учасники діти. В найкращому випадку у вас в таборі буде чергувати цілодобово працівник поліції і вам залишиться лише годувати його і не турбувати без потреби.* У мінімальному випадку до вас навідається місцевий дільничний, залишить вам свій номер телефону і гарантує свою присутність в разі необхідності.

2. Забезпечити собі документальне підтвердження вашого права стояти саме тут і налагодити співпрацю з місцевою громадою. Якщо до початку таборування ви гарно попрацюєте над комунікацією і отримаєте офіційний дозвіл власника земельної ділянки - у вас уже все доволі добре. Всім “дуже розумним” громадянам просто показуємо документ і пропонуємо шукати іншого місця для відпочинку. Особливо “розумних” перенаправляємо спілкуватись з поліцією.

5. Від природних негараздів і надзвичайних ситуацій. Що може статись в природі ми передбачити не можемо, тож аби убезпечити себе від наслідків стихії і надзвичайних ситуацій є два шляхи: подумати про організаційну спроможність і провести ретельну логістичну підготовку (чи обпиляні аварійні дерева? наскільки близько намети стоять до дерев, що можуть впасти? чи є у нас резервні намети на випадок критичного пошкодження вітром або градом? чи маємо ми достатньо ремкомплектів? чи справні вогнегасники?) і налагодити співпрацю з громадою (знов, так!). З першою частиною наче б то зрозуміло - ми маємо бути готовими до всього. Навіщо нам місцева громада? Якщо на території трапиться техногенна катастрофа, спалах інфекційної хвороби, забруднення річки чи щось неймовірне - вас повідомлять обов’язково. А якщо ваші учасники діти - вас повідомлять чи не першими. Саме місцеве керівництво може стати для вас тією “чарівною паличкою” яка допоможе з трактором чи знайде надійну людину для постачання води; допоможе в конфліктах з місцевими жителями чи порадить якісного постачальника продуктів. Тому з точки зору безпеки “партизанський” спосіб проведення табору не ефективний ані для вас, ані для ваших учасників.

4.2. Забезпечення медичної допомоги

Організації медичного блоку вже приділено багато уваги в [Розділі 3.3](#) тому ми допускаємо, що ви вже визначились як у вас виглядає медичний блок, ви уважно прочитали Наказ № 89 і облаштували\укомплектували медичний блок, як вимагає інструкція. Тому в цьому розділі обговоримо власне технологічні процеси, а саме: кадрове забезпечення, система надання допомоги і документальне забезпечення.

Інструкція вимагає, аби в наметовому дитячому містечку працювали фахівці “з відповідною освітою” і досвідом роботи. Мається на увазі, звісно ж, досвід роботи за фахом. І в цьому закладено для нас величезний виклик. По-перше, де взяти фахівця (і не одного, якщо ви плануєте

таборувати все літо) з дипломом, який погодиться свою відпустку провести в наметовому таборі в режимі 24\14? До початку медичної реформи забезпечення дитячих таборів покладалось на регіональні управління охорони здоров'я і медичні працівники відряджались на роботу в табори на весь сезон. Система кардинально змінилась і забезпечення табору медичним персоналом тепер є завданням власника табору. По-друге, знайти фахівця з "правильними" документами і готового провести в лісі свою відпустку ще не головне для нас. Скажіть, наскільки корисним буде для вас фельдшер з 10 річним досвідом роботи, якщо ця людина НІКОЛИ не працювала без лікаря і в умовах лісу? Який сенс вам брати на роботу медсестру чи лікаря, які останні 5-7 років працювали, наприклад, у відділі статистики лікарні? Ми зараз говоримо про найголовніший виклик в організації медичної допомоги наметового табору - персоналія медичного працівника край важлива. Навіть гарний практикуючий лікар може виявитись не готовим до специфіки роботи в лісі: тут він\вона незалежно від спеціальності має бути спецом, перш за все, медицини катастроф (це наукова назва). Саме тому ми радимо цю людину починати шукати якомога раніше, а якщо вже знайшли "вашого, того самого\ту саму" - тримати всіма можливими і неможливими способами.

Голос практиків

Що ж має вміти і якими якостями володіти гарний наметовий медик на думку практиків?

- 1. Має знати як виглядають воші, гниди і короста і мати терпець якісно оглянути всіх (і персонал в тому числі) перед поселенням в намети. Згідно статистичних даних, педикульоз займає перше місце серед паразитарних захворювань.*
- 2. Не довіряти нікому і нічому без перевірки. Навіть собі іноді. Звісно ж ваші учасники всі прийдуть з належно оформленими довідками від лікаря, і згідно цих довідок всі вони будуть абсолютно здорові (в гіршому випадку - трішечки хворі). Гарний лікар наметового табору має пам'ятати, що не всі люди сумлінно виконують свою роботу. Гарний лікар має пам'ятати що деякі батьки доволі дивно розуміють свої батьківські обов'язки і тому купують довідки ("ви знаєте які черги в поліклініці, навіщо моїй дитині в тих чергах мучитись?"), приховують хвороби своїх дітей ("якщо ми скажемо, що у дитини вада серця, то ви її не возьмете"), не діляться важливою інформацією про свою дитину, вважаючи що лікар сам все зрозуміє (" це ж ваша робота"). Гарний лікар має пам'ятати, що деякі люди не вчилися 7 років в медичному ВНЗ і тому гадки не мають про те, як швидко дизентерія "накриє" табір. Все має бути перевірено власноруч, тому гарний лісовий медик - нікому не вірить, все перевіряє, зануда і трішечки параноїк)*
- 3. Бути свідомим послідовним апологетом гігієни. Якщо хочете, для лісового медика гігієна має бути майже на рівні релігії. Саме ця людина має терпляче пояснити і персоналу і учасникам ЧОМУ і НАВІЩО. І саме ця людина має допомогти вам розробити систему надійної медичної допомоги і підтримання чистоти в таборі.*
- 4. Бути мультидисциплінарним, тобто мати знання і вміння з різних галузей медицини. Хоча би базових. В іншому випадку вам як організатору потрібно бути готовим возити всіх хворих на консультацію до медичного закладу, а це край як дорого і незручно. Ваш медик має володіти суміжними спеціальностями хоча би на рівні надання першої допомоги і долікарської діагностики.*
- 5. Знати досконало Протоколи надання першої домедичної допомоги. Дуже рідко лікарі та медсестри, що працюють в поліклінічних або стаціонарних закладах знають ці Протоколи - це робота "швидкої" та відділень реанімації. Ваші - мають знати.*

А тепер трішки про систему організації медичної допомоги. На які речі слід звернути увагу.

По-перше, список медикаментів і обладнання, який затверджений наказом №89 є доволі непристосованим до умов

наметового табору, а в деяких пунктах - дуже застарілим. Саме тому і виникла нагальна потреба в створенні нових Санітарних регламентів.

Але поки що - наказ діє і єдине, що ви можете і маєте зробити - порадитись з вашим медичним працівником і тверезо розділити всі ваші медичні запаси на дві частини: дійсно потрібно і не потрібно, але має бути. Другу половину чомно покладіть подалі - це для перевіряючих. А ось першу доповніть тими речами, яких в наказі немає, але вам вони знадобляться або збільшити кількість деяких медикаментів. Наступним кроком проаналізуйте список обладнання і сміливо викресліть, те, що не має сенсу або абсолютно неможливо виконати в умовах лісу (наприклад скляна шафа і електроплитка).

По-друге, у вас має бути своя система зберігання медикаментів і вона буде залежати від того яку модель облаштування медичного блоку ви обрали. Головне, що має бути досягнуто - обмежити доступність медикаментів і в той же час забезпечити легкий доступ до необхідного в екстрених ситуаціях. І ще один важливий момент, про який ані слова в наказі - зберігання певних медикаментів, а саме ін'єкційних, потребує витримки температурних режимів. Тому вся ін'єкційка має зберігатись не в медичному наметі, тому що в спекотний день намет нагрівається до +40 і вище, тож якщо ін'єкційні препарати полежали день при таких умовах, то їх не можна використовувати. Підвал, термосумка, ізотермічний бокс з льодом - вибір за вами, але НЕ намет.

По-третє, весь ваш персонал має перед початком роботи пройти тренування з надання першої медичної допомоги. Яким би ідеальним і професійним не був ваш медик, скоріш за все не він\вона буде першою людиною, що опиниться на місці випадку. Ваш персонал має до автоматизму знати і вміти поводити себе в надзвичайній ситуації, адже це ті дорогоцінні секунди які можуть зберегти чиєсь життя.

Останнє - медична документація. Це страшенно не цікаво і занудно і ніхто не полюбить "писати бумажки", але це така ж важлива частина процесу, як і все інше. Довідки учасників і медична інформація про них мають бути упорядковані таким чином, аби було легко швидко подивитись необхідне або забрати з собою під час екстреної госпіталізації. Якщо медик не веде журнал призначень та звернень, буде важко через декілька днів згадати з чого щось почалось, в певних ситуаціях важливо знати які ліки приймалися і в яких дозах. Частиною цієї документальної роботи медика є також уточнення діагнозів (так ми не помилились, уточнення діагнозів) які батьки чи самі учасники з певних причин не вказали в анкетах.

Міжнародний досвід

Медична служба табору знаходиться і працює постійно і цілодобово в місті таборування у окремому стаціонарному будинку або (при невеликій кількості учасників заходу) - в окремому наметі.

За різними статистичними даними, що приводять дослідники, з питань медичної безпеки при молодіжному таборуванні за кордоном, до медичної допомоги звертається від 6 до 7,5% дітей та молоді. З них, у 1/3 випадків потребується оперативне втручання, 1/3 - медична допомога, 1/3 - не уточнений характер медичної допомоги²⁷

У складі медичної служби, яку очолює лікар-керівник служби, працюють, як правило: фельдшер швидкої допомоги, медична сестра(фельдшер) та фельдшер-парамедик. Медична служба має бути забезпечена повним комплектом медичних препаратів та засобів медичної

²⁷Medical services of multicultural summer camp event: experiences from the 22-nd World Scout Jamboree, Sweden 2011. PubMed.gov. May 2013

допомоги, в також забезпечена термометрами, засобами вимірювання тиску, киснем і відповідною апаратурою. Крім того, важливим вважається наявність у таборі апаратури для серцево-легеневої реанімації. Для надання першої медичної допомоги всі заходи перебування у таборі (купання на озері, ведення активності на природі, в лісі чи при спортивній і рекреаційній діяльності) забезпечуються набором засобів швидкої допомоги. Всі співробітники табору обов'язково проходять тренінгову підготовку з надання першої і швидкої медичної допомоги., у тому числі при порізах та укусах комах²⁸. При великому таборуванні (з орієнтовною чисельністю більш ніж 300 учасників) застосовується розгорнута інфраструктура надання медичної допомоги. Зокрема, підрозділ медичної допомоги табору може надавати допомогу пацієнтам на стаціонарній основі. В таких таборуваннях співвідношення «доктор-пацієнт» складає, як правило, 1:500 або 1:800 при цілодобовій можливості отримати допомогу. Крім того, один з лікарів при такому таборуванні має бути хірургом за спеціалізацією, або лікар з досвідом проведення нескладного оперативним втручанням. Кожний з лікарів в такому підрозділі табору має до 3 медиків-асистентів. Крім цього кожне таборування обов'язково має домовленість з місцевою лікарнею на надання допомоги²⁹

4.3. Документальне оформлення діяльності табору та інформаційна робота

Інформаційна робота в наметовому таборі починається фактично в момент прийняття рішення про проведення табору: складання повідомлення про початок проекту чи відкриття набору на табір, укладання анкети для учасників, розповсюдження інформації про проект в соціальних мережах, створення рекламної поліграфічної продукції та інше - все це є вже нормою нашого життя і не викликає питань. А що ще потрібно? - питає допитливий читач. Сфера документального забезпечення наметового табору нормативно регламентована лише для **дитячих таборів**.

Важливо!

Дійсно, є «Примірний перелік документації дитячого закладу оздоровлення та відпочинку»³⁰ і в ньому більше, ніж 70 документів, але ключовими словами є «дитячий заклад оздоровлення та відпочинку», тобто офіційний дитячий табір. Тому цей перелік не є навіть рекомендацією для застосування, якщо мова йде не про дитячі наметові табори.

Тим не менше, якщо ми говоримо про наметове поле як різнопрофільний і різнофункціональний об'єкт, має сенс вивчити цей документ і взяти для себе певні документи.

Чому ж з практичної точки зору важливо приділити увагу документальному аспекту діяльності наметового табору? Автори посібника вважають, що ігнорування чи недостатня увага в цьому напрямку шкодить, перш за все, організаторам табору. Ми вже декілька разів в тексті посібника посилались на ті чи інші документи (листування з державними органами та органами місцевого врядування, довідки та дозволи, внутрішні регламенти та документи), які дозволяють нам, як організаторам бути захищеними на випадок різних ситуацій. І найголовніша функція всіх документів в таборі – регламентувати життя **до, під час і після** табору таким чином, щоб інтереси і безпека всіх учасників процесу були гарантовані.

Ми щиро радимо вивчити згадуваний Примірний перелік, тому не будемо його обговорювати тут (залишимо це вам, шановний читачу, «на домашку» 😊) а радше наведемо практичний досвід конкретного наметового

²⁸CampSafetyandSecurity.CampBethelMinistries.info@campbethel.com

²⁹Saeger W., Schulz G., Cropp E., Frenzel A. Medical care in large camp grounds- A report of experience. NY, 2012., 36 P.

³⁰Наказ Міністерства молоді та спорту № 40 від 19.01.2014р

табору – ДОЗНТ «Табір Миру». Саме цей заклад приймав на своїй території учасників семінару в червні 2018 року.

Голос практиків

«Нічого неймовірного і геніального ми не робимо), просто для нашої команди слова «безпека» і «захист» мають особливе значення. Адже дитячим оздоровчим закладом ми стали лише в 2018 році, до цього табір існував як проект. Ми з 2014 року з самого початку бойових дій працюємо з дітьми, що мають досвід війни в своєму житті, це доволі складна категорія учасників. З самого початку ми прийняли рішення, що наш проект для всіх – не залежно від місця проживання, досвіду, соціального статусу, віку і стану здоров'я. І тому у нас на порядок більше викликів, ніж у інших. Це і спонукає нас постійно думати про гарантії і захист. Відбір учасників у нас має 3 етапи.

Набір учасників ми проводимо, переважно, через он-лайн анкету, тому ми декілька разів її удосконалювали. Ми прийшли до висновку, що: - анкета має містити мінімум 3 контактних особи для кожного учасника, при цьому ми просимо, щоб один з них НЕ мешкав разом з іншими (якщо мама і тато не відповідають, тому що «накрилась» вишка мобільного зв'язку, то залишиться ще один контакт); - ми змінили всі питання які починались зв слів «Чи має дитина... (особливі побреби в харчуванні, проблеми зі здоров'ям тощо)» на формулювання «Які(особливі побреби в харчуванні, проблеми зі здоров'ям тощо)має дитина?» і в кожному пункті надали доволі розгорнутий перелік варіантів, що це може бути. Практика показала, що батькам простіше написати «ні», ніж думати. Тож відкрите питання примушує їх все ж подумати і відповісти. Після отримання анкет, особа, що відповідає за списки, надсилає батькам лист-підтвердження, детальну інструкцію і комплект документів, який складається з:

- Детальна розгорнута інформація про табір.
- Згода з умовами табору. Ми вимагаємо, щоб цей документ був наданий за підписом батьків чи опікунів в оригіналі по приїзді дитини в табір. При складанні цього документу ми спиралась на Цивільний Кодекс України і Сумейний Кодекс України, у відповідності до яких така згода є юридичним доказовим документом, який дозволяє в разі необхідності висувати цивільні іски до батьків. В цьому документі батьки мають підтвердити, що вони ознайомились і згодні з форматом, програмою і умовамитабору; дозволяють або не дозволяють дитині купатись у річці; дозволяють чи ні викорситовувати у відкритому доступі фото за участі дитини і погоджуються на відшкодування збитків, заподіяних їх дитиною.
- Згода на обробку персональних даних (стандартний бланк)
- Медична довідка форма 79. Ми навмисно надсилаємо бланк, тому що досі зустрічаються випадки, коли амбулаторії не мають таких бланків, тож ми полегшуємо батькам їх клопоти
- Список речей, які необхідно взяти до табору. Список складений з поясненнями на випадок, якщо батьки не розуміють специфіки формату і можуть щось «викреслити як непотрбіне»
- Реквізити на оплату внеску\вартості путівки

Також ми просимо надіслати копії свідоцтва про народження дитини або паспорт (так, ми не довіряємо батькам і перепроверяємо правильність наданих в анкеті даних

На третьому етапі після отримання документів і оплати внеску або путівки відповідальний за списки проводить обзвон всіх учасників. Перелік питань є відпрацьованим і головними завданнями є: - уточнити інформацію про здоров'я і потреби дитини (ще раз, так); - уточнити інформацію щодо транспортних деталей (яким чином їде дитина, коли прибуває, хто супроводжує, його контакти, чи потрібна ночівля, тощо); - надати всь необхідну додаткову інформацію і заспокоїти всі побоювання. Лише після цього список передається керівнику табору для подальшої роботи.

Система інформування в таборі відбвається через інформаційний стенд. На інформаційному стенді завжди є:

1. Списки учасників по загонам з вказанням номерів наметів. Список вивішується відразу після поселення і змінюється в разі вибуття дитини або переїзду в інший намет. Таким чином ВСІ працівники завжди знають хто де живе і скільки в якому наметі є людей.
2. Телефони директора, лікаря табору (таким чином ми економимо час на питаннях « а мама просили...»), швидкої, пожежної команди, дільничного інспектора. В разі потреби немає необхідності шукати директора і його записник.

3. Меню на день. Ми «заморочуємось» вивішуванням меню, так як вважаємо, що це по-перше, економить наш час на відповіді « А що сьогодні на сніданок\обід\вечерю» і по-друге, дає дітям відчуття безпеки і зрозумілості процесів.
4. План заходів на всю зміну. По мірі необхідності ми вносимо зміни, діти це бачать і це добре.
5. Правила табору, більшу частину з яких придумують і голосують самі діти. Це дає можливість в разі необхідності просто підводити до стенду і питати «Ви приймали? Так. Що будемо робити?»

А ще у нас є доволі дивна і дуже коротка інструкція для персоналу. На її створення нас надихнув навчальний курс з основ безпеки для працівників ООН (такий он-лайн курс проходять всі, хто укладає контракт з будь-яким підрозділом ООН). І ми дуже послідовні в дотриманні цієї інструкції. Радо ділимося з вами:

«Шановний колего\колежанка,

Тепер ти – частина команди «Табору Миру» і ми (тобто керівництво табору) щиро сподіваємось, що робота принесе тобі користь і задоволення. І щоб це стало реальністю ми хочемо, аби ти запам'ятав\ла наступне:

1. Твоє життя, безпека і твої потреби мають бути для тебе НАЙВИЩОЮ цінністю. Ти маєш дбати про свій сон, своє самопочуття, свій емоційний стан і свої потреби. Навіть якщо ти і ввірені тобі діти опинились в ситуації небезпеки, ти повинен\на спершу переконатись, що все гаразд з ТОБОЮ. Тому, що якщо з тобою все гаразд ,то і з ними буде все гаразд.

2. Ти маєш права. Не дозволяй ані нам (керівництву), ані дітям, ані їх батькам ці права порушувати. Не забувай – це всього лише робота, а ти у себе - єдиний\на.

3. Говори. Якщо тебе щось бентежить – говори. Якщо ти щось не розумієш – говори. Якщо ти з чимось чи з кимось не згоден – говори. Якщо ти маєш потреби – говори. Людина, єдина тварина, що вміє використовувати мову для полегшення свого життя, тож користуйся цим. А ми гарантуємо, що ти будеш почутий\та.

4. Ти тут, тому, що це твій вибір. І твоя відповідальність.»

Заключне слово

На цьому ми закінчуємо вже другу нашу збірку.

Нам дуже хочеться вірити, що наш труд і досвід людей, які долучились до цієї збірки, щиро поділившись ним, стануть Вам у нагоді. І наступного разу вже Ви, шановний читачу, поділитесь з нами вашими здобутками в наметовому таборванні.

В додатках Ви знайдете згадувані в посібнику документи і зразки, і ваш труд як організатора наметового табору стане трішечки легшим (адже завжди легше йти по вже протореній дорозі).

Ми впевнені, що у вас все вийде. Тож... до зустрічі)

З повагою, колектив авторів

Пеша І.В.,

канд. пед.наук, директор ДІСМП

Жуляєв В.М., канд. істор. наук, старший науковий співробітник ДІСМП

Волоков В.О., канд. істор. наук, старший науковий співробітник ДІСМП

Мальченко О.І., голова ГО «Простір рівних можливостей»

Додатки

Додаток 1

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства охорони здоров'я України
07.02.2012 № 89

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України
23 лютого 2012 р. за № 284/20597

Додаток 1 до наказу

ПЕРЕЛІК

лікарських засобів, виробів медичного призначення і обладнання, обов'язкових для дитячих наметових містечок

Лікарські засоби та вироби медичного призначення з розрахунку на 100 дітей у зміну

№ з/п	Назва	Кількість
1	Бинти стерильні	
	7 x 5	20 шт.
	10 x 5	10 шт.
	17 x 7	10 шт.
2	Бинти нестерильні	
	7 x 5	20 шт.
	10 x 5	10 шт.
	17 x 7	10 шт.
3	Бинти еластичні	10 шт.
4	Наколінники еластичні	10 шт.
5	Пакети індивідуальні	10 шт.
6	Салфетки стерильні 10 x 16	10 пачок
7	Марля	10м
8	Вата гігроскопічна, хірургічна	1 кг
9	Вата біла побутова	500 г
10	Папір компресний	10 аркушів
11	Розчин йоду спиртовий 5%	150 мл
12	Розчин бриліантового зеленого 2%	100 мл
13	Розчин перекису водню 3%	300 мл
14	Настоянка календули	5 фл.
15	Левомеколь мазь	2 фл.
16	Солкосерил желе	2 туби
17	Пантенол аерозоль	2 фл.
18	Калію перманганат (кристали)	10 г
19	Натрію гідрокарбонат	100 г
20	Кислота борна у порошку	50 г
21	Спирт нашатирний	100 мл.
22	Спирт борний	50 мл
23	Спирт етиловий	100 мл
24	Лейкопластир 2 x 5 см	2 упаковки
25	Бактерицидний пластир	10 шт.
26	Колодій	100 г
27	Масло камфорне	50 г

28	Настоянка валеріани	50 мл
29	Краплі "Дента"	1 фл.
30	Кордіамін краплі	20 мл
31	Сульфацил натрію 20% - 5 мл очні краплі	5 фл.
32	Аскорбінова кислота табл.	150 шт.
33	Валідол табл. № 10	5 уп.
34	"Бесалол" табл. № 6	3 уп.
35	Парацетамол табл. 0,2 № 10	5 уп.
36	Парацетамол табл. 0,5 № 10	5 уп.
37	Амоксицилін табл. 0,5	5 уп.
38	Ципрофлоксацин табл. 0,1	2 уп.
39	Ібупрофен табл. 0,2	2 уп.
40	Ніфуроксазид табл. по 100 мг	2 уп.
41	Цетрин (цетиризин) 0,01 № 10	5 уп.
42	Но-шпа табл. №10	5 уп.
43	Но-шпа амп.	5 шт.
44	Ко-тримоксазол табл 480 мг	2 уп.
45	Ко-тримоксазол табл 120 мг	2 уп.
46	Активоване вугілля табл.	5 уп.
47	Алюмаг табл.	2 уп.
48	Смекта пакетики	30 шт.
49	Глюкозо-сольові розчини для оральної регідратації (ораліт, регідрон)	5 уп.
50	Преднізолон табл.	1 уп.
51	Аритміл табл. № 10	1 уп.
52	Амброксол табл. (лазолван, мукалтин)	2 уп.
53	Септефріл табл.	3 уп.
54	Фурацилін табл. № 10	3 уп.
55	Нафтизін (галазолін) краплі	5 фл.
56	Інгаліпт аерозоль	3 фл.
57	Сальбутамол аерозоль	1 фл.
58	Анальгін 50%-1,0	10 амп.
59	Еуфіллін 2,4% - 10,0	5 амп.
60	Левоміцетину сукцинат 1,0 у фл.	5 фл.
61	Преднізолон 30 мг - 1 мл	5 фл.
62	Папаверин 2%-2,0	10 амп.
63	Дібазол 1% - 5 мл.	5 амп.
64	Магнію сульфат 25% амп. 10 мл.	5 амп.
65	Димедрол 1%-1,0	10 амп.
66	Гідрокортизон-ацетат 2,5%	10 амп.
67	Новокаїн 0,5% 5 мл	20 амп.
68	Адреналіну гідрохлорид 0,1% - 1 мл	5 амп.
69	Атропін 0,1% - 1,0	2 амп.
70	Лазикс 1%-2 мл	3 амп.
71	Глюкоза 5% - 500 мл	2 фл.

72	Глюкоза 20 % - 10,0	6 амп.
73	Глюкоза 40 %	5 амп.
74	Ізотонічний розчин натрію хлориду 0,9% - 500 мл	2 фл.
75	Протиправцева антитоксична сироватка 1000 АО	30 тис. АО
76	Кофеїн-бензоат натрію 10%-1 мл	5 амп
77	Кордіамін амп. по 1 мл.	5 амп.
78	Диклофенак натрію гель 1%	1 туба
79	Мазь Вишневського	200 г
80	Тетрациклінова мазь	10 г
81	Преднікарб мазь	2 туби
82	Шпатель дерев'яні (пластмасові) одноразові	200 шт.
83	Мензурки градузовані	10 шт.
84	Рухавички гумові хірургічні	50 пар.
85	Піпетки	5шт.
86	Шприци одноразові з голками	
	2 мл	10 шт.
	5 мл	20 шт.
	10 мл	10 шт.
87	Ніттифор	2 фл.
88	Бензилбензоат	1 фл.
89	Хлорамін	500 г
90	Хлорне вапно	5 кг

Перелік

обладнання, виробів медичного та загального призначення, обов'язкових для медичних пунктів дитячих наметових містечок

№ з/п	Назва	Кількість
1	Ваги медичні	1 шт.
2	Холодильник	1 шт.
3	Ростомір	1 шт.
4	Спірометр	1 шт.
5	Динамометр (ручний)	1 шт.
6	Сантиметрова стрічка	1 шт.
7	Секундомір	1 шт.
8	Апарат для вимірювання артеріального тиску	1 шт.
9	Фонендоскоп	1 шт.
10	Сумка-холодильник	1 шт.
11	Термометри максимальні	10 шт.
12	Термометри ванні	2 шт.
13	Термометри для вимірювання температури повітря	2 шт.
14	Пробірки стерильні для взяття мазка із зіва	5 шт.
15	Маски	10 шт.
16	Ножиці звичайні	2 шт.
17	Очні скляні палички	10 шт.
18	Грілки резинові	2 шт.
19	Банки для льоду	2 шт.
20	Джгут резиновий = турнікет	2 шт.

21	Зонд шлунковий з лійкою	1 шт.
22	Кухоль Есмарха	1 шт.
23	Наконечники до Кухолю Есмарха	5 шт.
24	Газовідвідна трубка	1 шт.
25	Система для інфузій	5 шт.=2 шт
26	Скальпель	2 шт.
27	Пінцет анатомічний	2 шт.
28	Пінцет хірургічний	1 шт.
29	Затискач Пеана (лікар)	2 шт.
30	Язикотримач	1 шт.
31	Роторозширювач	1 шт.
32	Бікс	1 шт.
33	Лоток ниркоподібний	3 шт.1 шт
34	Голки хірургічні атравматичні	10 шт
35	Шини іммобілізаційні фанерні (різних розмірів)	1 комплект
36	Шини Крамера=SAM splint	2 шт.
37	Медична сумка = ящик(и)	1 шт.
38	Подушка киснева	1 шт.
39	Апарат дихальний ручний (мішок Амбу)	1 шт.
40	Ножний аспіратор з набором катетерів= спринцовка резиновая	1 шт.
41	Ношім'які	1 шт.
42	Клейонка підкладна	5 м.2м
43	Шафа медична	1 шт.
44	Шафаємність для зберігання запасу медикаментів	1 шт.
45	Комплект устаткування для проведення інгаляційної терапії(за можливості)	1 шт.
46	Стіл маніпуляційний	1 шт.
47	Стіл письмовий	1 шт.
48	Шафа платяна	1 шт.
49	Кухетка	1 шт.
50	Таз емальований(контейнер для збору біовідходівта використаних ПМ)	2 шт.
51	Умивальник	1 шт.
52	Відро педальне	1 шт.
53	Бритва	1 шт.
54	Електроплитка	1 шт.
55	Електрочайник	1 шт.
56	Таблиця надання первинної допомоги при отруєннях таневідкладних станах	1 шт.
57	Таблиця застосування лікарських засобів	1 шт.

Додаток 2 до наказу

ХАРЧОВІ ПРОДУКТИ І ГОТОВІ СТРАВИ,

які не допускається використовувати в харчуванні дітей у наметових містечках

1. Харчові продукти на межі закінчення терміну реалізації та з ознаками недоброякісності.
2. Залишки їжі від попереднього приймання їжі, приготовлені напередодні.
3. Плодоовочева продукція з ознаками псування і гнилі.
4. М'ясо та субпродукти тваринного походження, риба, які не пройшли ветеринарний контроль.
5. Консерви з м'яса свинини; несортівні консерви з м'яса яловичини.
6. Субпродукти всіх видів сільськогосподарських тварин, крім яловичих (печінка, язик, серце), курячих (печінка, серце).
7. М'ясо диких тварин, виловлена самостійно риба.

8. Консерви з порушенням герметичності банок, бомбажні, «хлопавки», банки з іржею, деформовані, без етикеток.
9. Крупа, борошно, сухофрукти та інші продукти, забруднені різними домішками або заражені комірними шкідниками, а також забруднені їхніми випорожненнями.
10. Харчові продукти домашнього (непромислового) виготовлення.
11. Кремові кондитерські вироби (тістечка і торти).
12. Зельці, вироби з м'ясних обрізів, діафрагми; рулети з м'якоті голів, кров'яні і ліверні ковбаси, студні.
13. М'ясо 2-3 категорій, жирна свинина (величина шпигу більш ніж 1,5 см), свинячі баки.
14. М'ясо та яйця водоплавного птаха (качки, гуси тощо).
15. Птиця непатрана.
16. М'ясні фарші.
17. Яйця із забрудненою шкарлупою, з насічкою "тік", "бій", а також яйця з господарств, неблагополучних по сальмонельозах.
18. Молоко, сир кисломолочний, сметана, які не пройшли термічну обробку.
19. Молоко "самоквас".
20. Гриби та продукти, з них виготовлені (кулінарні вироби).
21. Молоко і молочні продукти з господарств, неблагополучних на захворюваність сільськогосподарських тварин, а також які не пройшли первинну обробку та пастеризацію.
22. Страви, виготовлені з м'яса та риби, які не пройшли теплову обробку.
23. Запіканки (м'ясні, рибні, сирні, круп'яні).
24. Смажені у фритюрі харчові продукти і вироби.
25. Салати.
26. Млинці, оладки.
27. Оцет, гірчиця, хрін, перець гострий (червоний, чорний), інші гострі (пекучі) приправи.
28. Гострі соуси, кетчупи, майонез, мариновані овочі і фрукти, у тому числі у вигляді салатів.
29. Кава натуральна; тонізуючі, у тому числі енергетичні, напої, алкоголь, вода газована.
30. Кулінарні жири, маргарин, інші гідрогенізовані жири.
31. Ядро абрикосової кісточки, арахіс.
32. Молочні продукти на основі рослинних жирів.
33. Морозиво.
34. Кумис та інші кисломолочні продукти з вмістом етанолу більш 0,5 %.
35. Заливні страви (м'ясні й рибні), холодець, фаршмаки, у тому числі з оселедця.
36. Холодні напої і морси з плодово-ягідної сировини без термічної обробки.
37. Окрошка та холодні супи.
38. Макарони «по-флотськи» (з м'ясним фаршем), макарони з рубаним яйцем.
39. Паштети.
40. Млинчики з м'ясом і сиром.
41. Підмочені продукти в м'якій тарі (борошно, крупа, цукор тощо).
42. Закусочні консерви.
43. Газовані напої, квас, напої на основі синтетичних ароматизаторів.
44. Рибні консерви з додаванням масла, томату, шпроти.

Додаток 3 до наказу

Рекомендований набір продуктів для походів на 1 дитину

№ з/п	Найменування продуктів	Вага продуктів у грамах на день (брутто)
1	Хліб чорний і білий або сухарі, печиво, галети, хлібці хрусткі - в упаковці виробника	500 200
2	Крупа, макаронні вироби, готові концентрати каш або концентрати супів у пакетах	100-200 50
3	Масло вершкове пряжене, олія	50-60
4	Консерви м'ясні промислового виробництва М'ясо сублимоване	150 50
5	Цукор Цукерки (карамель), мед у промисловому упакованні	80-100 70-100
6	Консерви рибні натуральні	50
7	Овочі свіжі або овочі сухі, сублимовані	100 50

8	Молоко сухе, вершки сухі або молоко згущене, консервоване	25-30 50
9	Фрукти свіжі Соки в споживчому упакованні Сухофрукти	100 200 30
10	Кава злакова Какао-порошок Чай	3 10 4
11	Спеції: лавровий лист, цибуля, часник, лимонна кислота	30-40
12	Сіль	10-12

Додаток 4 до наказу

РЕКОМЕНДОВАНА МАСА ПОРЦІЙ СТРАВ (У ГРАМАХ) для дітей у дитячих наметових містечках

Найменування страви	Маса порцій страв (у грамах) для дітей 12-17 років
Каша, овочева, яєчна, сирна, м'ясна страва	200-250
Напої (чай, какао, сік, компот, молоко, кефір тощо)	200
Суп	250-300
М'ясо, котлети	100-120
Гарнір	180-230
Фрукти	100

Зразок листа на проведення обстеження території наметового табору на кліщів

ГО «Простір рівних можливостей»
м. Суми, вул.Східна,41
тел. +38 0950688066
malchenko.eos@gmail.com

№ 21 від 24 липня 2018 року

В.о. директора ДУ «Сумський
обласний лабораторний центр
МОЗ України»
Збаражському В.П.

Громадська організація «Простір рівних можливостей» просить провести ентомологічне обстеження на наявність кліщів на території розташування ВП «Дитячий оздоровчий заклад наметового типу «Табір Миру» ГО «Простір рівних можливостей», що знаходиться на березі річки Псел біля с. Запсілля Краснопільського району.

Учасники табору розташовуються в наметах у польових умовах, форма перебування – цілодобова.

Голова

Мальченко О.І.

Додаток 3

Зразок лабораторного дослідження на наявність кліщів

Найменування закладу
ДУ „Сумський обласний лабораторний
центр МОЗ України”

МЕДИЧНА ДОКУМЕНТАЦІЯ
ФОРМА №371/о
Затверджено наказом МОЗ України
11.07.2000р. №160

Зведена відомість
обліку результатів розвідувальних обстежень території відокремленого підрозділу «Дитячий оздоровчий заклад
наметового типу «Табір Миру» ГО «Простір рівних можливостей»
с. Записілля Краснопільського району
на наявність іксодових кліщів-переносників КЕ, ККГЛ, КСТА

№ п/п	Ландшафтна характеристика району	Тип станції	Об'єм обстеження (в км)	Види кліщів	в абсолют. числах	% від збору	імаго	інші фази	число обстежених партій кліщів	віділені патогенні агенти	% від позит. партій кліщів
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	Ліс листяний . Кущі, підлісок та сухостій відсутні	трав'яний покрив злакові та широколисті трави	0,5 км	не виявлені	не виявлені	--	не виявлені	не виявлені	Лабораторні дослідження не проводились.		
Висновок ентомолога : Завершити прибирання території.											
Ентомолог ДУ „Сумський обласний лабораторний центр МОЗ України”				Короза Е.С. 							
Дата ентомологічного обстеження території				25.07.2018 р.							

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ У СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ

40016, м. Суми, вул. Сергія Табали (Севера), 70 тел. (0542) 22-52-05, 66-55-09 факс. (0542) 22-52-05,
66-55-07 www.sumy.dsns.gov.ua код ЄДРПОУ 38602403 E-mail: sumy@mns.gov.ua

04.06.2018 № 16-2792

на № _____ від _____

СУМСЬКА ОБЛАСТЬ
ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

06 чер 2018

УПРАВЛІННЯ

МОЛОДІ ТА СПОРТУ

Начальнику управління молоді та спорту
Сумської обласної державної адміністрації
Лантушенку Д.С.
вул. Першотравнева, 29, м. Суми, 40030

Шановний Дмитро Сергійович!

Управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій у Сумській області повідомляє, що для забезпечення пожежної безпеки при влаштуванні наметових таборів для оздоровлення та відпочинку дітей, необхідно дотримуватись наступних вимог:

- місця для розведення багать треба утримувати очищеними до верхнього шару ґрунту, облямовувати смугою очищеного ґрунту не менше 2,5 м заввишки і розміщувати на відстані не менше 30 м від будинків та споруд, 25 м – до стоянок автотранспорту, 50 м – до хвойного та 25 м – до листяного лісового масиву (пункт 1.20 розділ III Правил пожежної безпеки в Україні (далі ППБУ);

- з метою обмеження розповсюдження вогню під час виникнення пожежі у наметовому таборі намети слід установлювати в 1-2 ряди з відстанню між ними та рядами не менше 2,5 м. Площа, яку займає одна група наметів, не повинна перевищувати 1000 м² при відстані між групами не менше 15 м (пункт 1.21 розділ III ППБУ);

- усі працівники при прийнятті на роботу на робочому місці повинні проходити інструктажі з питань пожежної безпеки (пункт 15 розділ II ППБУ);

- посадові особи та працівники повинні проходити навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки у порядку, встановленому постановою Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 року №444 «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях» (пункт 16 розділ II ППБУ);

- у наметових містечках повинно бути встановлено чергування обслуговуючого персоналу в нічний час. Черговий має бути забезпечений телефонним зв'язком, засобами індивідуального захисту органів дихання для саморятівання людей під час пожежі з розрахунку на максимальну кількість

дітей та окремо для обслуговуючого персоналу, ручним електричним ліхтарем, знати кількість дітей, які залишаються на ніч, місця їх розміщення й повідомляти ці відомості телефоном у найближчий пожежно-рятувальний підрозділ (пункт 1.3 розділ VI ППБУ);

- територія наметового містечка повинна бути забезпечена первинними засобами пожежогасіння: вогнегасниками, ящиками з піском, бочками з водою, покривалами з негорючого теплоізоляційного матеріалу, пожежними відрами, совковими лопатами, пожежним інструментом, які використовуються для локалізації і ліквідації пожеж у їх початковій стадії розвитку (пункт 3 розділ V ППБУ).

Заступник начальника Управління із запобігання
надзвичайним ситуаціям Управління Державної
служби України з надзвичайних ситуацій
у Сумській області
підполковник служби цивільного захисту

Д.В. Карпенко

Шмат (0542)66-55-41

Додаток 5
Результат лабораторного дослідження води (зразок)

Код форми за ЗКУД									
Код закладу за ЗКПО									

Міністерство охорони здоров'я України	МЕДИЧНА ДОКУМЕНТАЦІЯ ФОРМА № 327/о Затверджена наказом МОЗ України 11.07.2000 р. №160
ДУ «Сумський ОЛЦ МОЗ України Краснопільське районне лабораторне відділення	

ПРОТОКОЛ № 103
дослідження питної води
від „11” липня 2018 р.

Місце відбору проби Трошарська організація „Трошарівський майданчик молодіжності” с.Зансілля

Найменування вододжерела колодязь

Дата і час відбору проби 11.07.18р

Запах 2 бали 20°C бали при 60°C

Присмак 2 бали 20°C, кольоровість 4.72 градуси

Мутність 0,03 по

Осад (описати) _____

Прозорість _____ см

РН 7,5

Залишковий хлор _____

вільний _____ мг/дм³ ГОСТ 18190-72

зв'язаний _____ мг/дм³ ГОСТ 18190-72

залишковий озон _____ мг/дм³ ГОСТ 18301-72

Окисніть _____ мгО₂/дм³

Аміака н/в мг/дм³ ГОСТ 4192-82

нітритів н/в мг/дм³ ГОСТ 4192-82

нітратів 6,2 мг/дм³ ГОСТ 18826-73

Загальна жорсткість 6,5 мг-зкв/дм³ ГОСТ 4151-72

Сухий залишок _____ мг/дм³ ГОСТ 18164-72

Хлориди _____ мг/дм³ ГОСТ 4245-72

Сульфати _____ мг/дм³ ГОСТ 4389-72

Залізо _____ мг/дм³ ГОСТ 4011-72

Мідь _____ мг/дм³ ГОСТ 4388-72

Цинк _____ мг/дм³ ГОСТ 18293-72

Свинець _____ мг/дм³ ГОСТ 18293-72

Миш'як _____ мг/дм³ ГОСТ 4152-72

Барій _____ мг/дм³ СанПін №383

від 23. 12.1996 р.

ГОСТ 3351-74

Додаток 6

Бланк згоди з умовами табору (надано ДОЗНТ «Табір Миру»)

ЗГОДА

Я, _____, як
Прізвище, ім'я побатькові матері, батька або опікуна

законний представник учасника наметового табору «Табір Миру»

Прізвище, ім'я по батькові дитини

Даною згодою підтверджую, що **ознайомлений і погоджуюсь** з умовами проведення табору:

- програмою
- правилами поведінки учасників
- форматом проведення (наметовій табір)
- побутовими умовами та системою життєзабезпечення табору
- умовами відшкодування вартості проїзду дитини

Я даю дозвіл на купання дитини в річці (впишіть "так" або "ні")

Я даю дозвіл на розміщення фото та відеоматеріалів за участю моєї дитини на сторінці проекту в соцмережах та використання їх для висвітлення проекту в ЗМІ (впишіть "Так" або "Ні", або дати розширену відповідь)

Я поінформований (- на) про те, що в разі порушення моєю дитиною правил поведінки в таборі, я зобов'язуюсь забрати дитину достроково без відшкодування невикористаних днів путівки організаторами.

Я поінформований та погоджуюсь з тим, що всі збитки, які будуть нанесені діями моєї дитини іншим учасникам, персоналу проекту або майну табору є моєю відповідальністю і будуть компенсовані мною до закінчення зміни.

Дата

Підпис

Цей документ має бути роздрукований і підписаний одним з батьків в оригіналі (не ксерокопія і не скан-копія!)